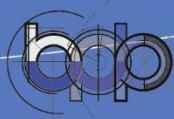

Potrzeby szkół podstawowych i przedszkoli w zakresie łagodzenia skutków pandemii COVID-19, doradztwa zawodowego i edukacji ekologicznej

Łódź, grudzień 2021

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne
Województwa łódzkiego

Fundusze
Europejskie
Program Regionalny

Rzeczpospolita
Polska

województwo
łódzkie

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

**Potrzeby szkół podstawowych i przedszkoli w zakresie
łagodzenia skutków pandemii COVID-19,
doradztwa zawodowego
i edukacji ekologicznej**

Dyrektor Biura:

Roman Sasin

Raport wykonano

w Regionalnym Obserwatorium Terytorialnym Województwa Łódzkiego
pod kierownictwem Anny Szymańskiej

Opracowanie:

Katarzyna Plesińska

Łódź, grudzień 2021 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
2. Cel badania	4
3. Opis metodologii badania	6
4. Uwarunkowania prawne i programowe.....	7
5. Organizacja nauki szkolnej w okresie pandemii.....	11
6. Przegląd badań dotyczących wpływu pandemii COVID-19 na edukację.....	11
7. Statystyczny obraz edukacji podstawowej i przedszkolnej	17
8. Analiza wyników ankiet skierowanych do urzędów gmin – organów prowadzących szkoły podstawowe i przedszkola	19
9. Wnioski i rekomendacje	29
10. Słowniczek pojęć	32
11. Aneks	33

1. Wprowadzenie

Nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2021-2027 i związane z tym programowanie interwencji zarówno ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS+), jak również Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) wpłynęło na potrzebę realizacji badań w obszarze edukacji. Badaniem objęte zostały gminy jako organy prowadzące szkoły podstawowe i przedszkola, a jego celem było rozpoznanie potrzeb tych placówek w zakresie łagodzenia skutków pandemii COVID-19, rozwijania doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych oraz zwiększania świadomości dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie dokonujących się zmian klimatu.

Badanie zostało zrealizowane na potrzeby Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w celu właściwego ukierunkowania wydatkowania środków EFS+ w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027. Dodatkowo samo narzędzie (ankieta) było konsultowane z dwoma innymi Departamentami UMWŁ: Departamentem Polityki Regionalnej i Departamentem Kultury i Edukacji.

Pojawianie się w roku 2020 pandemii COVID-19 w sposób diametralny zmieniło wiele obszarów życia społeczno-gospodarczego, w tym m.in. obszar edukacji. Z jednej strony nastąpiła konieczność dostosowania się zarówno placówek oświatowych, jak również nauczycieli i uczniów do reżimu sanitarnego w celu przeciwdziałania rozprzestrzeniania się wirusa, z drugiej strony były to kwestie związane ze zmianą trybu nauczania i przejścia na system nauki zdalnej. Z uwagi na fakt, że zagrożenie związane z pandemią nadal się utrzymuje konieczne było włączenie tych zagadnień w zakres realizowanego badania.

Kolejnym obszarem, który został włączony w zakres realizowanego badania były zmiany klimatyczne. Problematyka zmian klimatycznych z roku na rok coraz bardziej zyskuje na znaczeniu zarówno w kwestii zwiększania świadomości ekologicznej, jak też podejmowania innych proekologicznych działań. Warto już dziś poświęcić więcej uwagi tej tematyce, szczególnie w kontekście edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży szkolnej.

Ostatnim obszarem, który był badany były kwestie organizacji doradztwa zawodowego dla uczniów szkół podstawowych. Właściwy wybór dalszej ścieżki edukacyjnej ma kluczowe znaczenie nie tylko dla samego zainteresowanego, ale również dla zapewnienia kadr dla regionalnej gospodarki, odpowiadających na potrzeby lokalnych przedsiębiorstw.

2. Cel badania

Głównym celem badania było rozpoznanie potrzeb gmin jako organów prowadzących szkoły podstawowe i przedszkola w celu zaprogramowania skutecznej interwencji i działań w ramach nowego programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027. Program regionalny jest kluczowym dokumentem określającym strategię wykorzystania w regionie środków europejskich na lata 2021-2027. Za programowanie EFS+ w obszarze edukacji odpowiada Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego. Właściwe zaprogramowanie interwencji z EFS+ przyczyni się do efektywnego wydatkowania funduszy europejskich w nowej perspektywie Unii Europejskiej na lata 2021-2027.

Realizacja badania została powierzona Regionalnemu Obserwatorium Terytorialnemu, działającemu w strukturach Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

W ramach badania wyróżniono **trzy cele szczegółowe**, odpowiadające na potrzeby zgłoszone przez Departament EFS:

1. Rozpoznanie potrzeb szkół podstawowych oraz przedszkoli prowadzonych przez gminy w zakresie łagodzenia skutków pandemii COVID-19.
2. Rozpoznanie potrzeb w zakresie podejmowania działań świadomościowych w szkołach podstawowych i przedszkolach związanych ze zmianami klimatycznymi.
3. Rozpoznanie potrzeb szkół podstawowych w zakresie organizacji doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII szkół podstawowych.

Cel szczegółowy 1: Rozpoznanie potrzeb szkół podstawowych oraz przedszkoli prowadzonych przez gminy w zakresie łagodzenia skutków pandemii COVID-19.

W dniu 11 marca 2020 r. Światowa Organizacja Zdrowia ogłosiła, że epidemia COVID-19 stała się światową pandemią. Państwa członkowskie Unii Europejskiej wdrożyły szereg środków mających na celu zatrzymanie lub spowolnienie przenoszenia COVID-19, w tym środki izolacji ograniczające swobodny przepływ ich obywateli, zakaz imprez publicznych oraz zamknięcie sklepów, restauracji i szkół. Środki te doprowadziły do zamrożenia życia publicznego w prawie wszystkich państwach członkowskich.

Jedną z pierwszych decyzji polskich władz w związku z pandemią COVID-19 było czasowe ograniczenie funkcjonowania jednostek oświaty, aby ograniczyć niebezpieczeństwo związane z rozprzestrzenianiem się wirusa. Tym samym od połowy marca 2020 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej zdecydowało o zawieszeniu tradycyjnych zajęć dydaktyczno-wychowawczych w roku szkolnym 2019/2020, a następnie wprowadziło obowiązek kształcenia na odległość. Zmiany w funkcjonowaniu jednostek systemu oświaty dotyczyły również kolejnego roku nauki szkolnej tj. 2020/2021, a w związku z czwartą falą pandemii mają również wpływ na funkcjonowanie placówek oświaty w roku szkolnym 2021/2022.

Zagrożenie epidemiczne w zasadniczy sposób zmieniło sposób organizacji nauki z trybu stacjonarnego na naukę online z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, a także konieczność dostosowania się do tego trybu nauki zarówno pod względem wyposażenia w sprzęt komputerowy, oprogramowanie, dostępność do Internetu, jak też przygotowanie materiałów dydaktycznych. Wiązało się również z koniecznością wprowadzenia reżimu sanitarnego w przypadku powrotu do szkół i przedszkoli, w tym m.in. koniecznością zakrywania ust i nosa, mycia i dezynfekcji rąk, przestrzegania bezpiecznego dystansu społecznego. Wystąpienie pandemii i obowiązkowa czasowa izolacja w znaczący sposób wpłynęła również na kondycję psychiczną i fizyczną uczniów, jak również unaoczniała problemy z jakimi borykali się nauczyciele. Pomimo udzielanego wsparcia na walkę z pandemią i przeciwdziałanie jej skutkom konieczne są dalsze środki na ten cel, dlatego ważnym zagadnieniem było rozpoznanie potrzeb szkół i przedszkoli w tym zakresie w ramach prowadzonego badania ankietowego.

Cel szczegółowy 2: Rozpoznanie potrzeb w zakresie podejmowania działań świadomościowych w szkołach podstawowych i przedszkolach związanych ze zmianami klimatycznymi.

Pomimo tego, że z roku na rok wzrasta świadomość Polaków w zakresie zmian klimatu to wiedza o przyczynach, skutkach i możliwościach przeciwdziałania jest nadal niska¹. Stanowi to przesłankę do rozpoczęcia oraz kontynuowania działań świadomościowych już na poziomie przedszkola i szkół podstawowych. Istnieje zatem konieczność rozpoznania potrzeb szkół podstawowych oraz przedszkoli w zakresie podejmowanych działań świadomościowych oraz chęci realizacji programu związanego ze zmianami klimatycznymi, co znalazło odzwierciedlenie w poniższym badaniu.

Cel szczegółowy 3: Rozpoznanie potrzeb szkół podstawowych w zakresie organizacji doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII szkół podstawowych.

Szkolnictwo zawodowe, zwłaszcza po reformie edukacji w końcu lat dziewięćdziesiątych XX w., utraciło na znaczeniu i prestiżu. Pracodawcy zwracają uwagę na niezadawalającą jakość kształcenia zawodowego. Problem ten został zauważony przez władze publiczne, które od lat poprzez wprowadzanie różnych reform próbują przywrócić dawną popularność kształcenia zawodowego.

W 2019 r., na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2019 r., w klasach VII-VIII szkół podstawowych wprowadzono obowiązkowe zajęcia z doradztwa zawodowego. Ich celem jest wspieranie uczniów w procesie świadomego i samodzielnego wyboru kolejnego etapu kształcenia

---

¹ <https://serwisy.gazetaprawna.pl/ekologia/artykuly/8212722,edukacja-klimatyczna-polakow.html> (dostęp na 23.09.2021 r.)

i zawodu, z uwzględnieniem ich zainteresowań, uzdolnień i predyspozycji zawodowych oraz informacji na temat systemu edukacji i rynku pracy.

W świetle przepisów wszystkie szkoły podstawowe zobowiązane są prowadzić doradztwo zawodowe, wyłączenie dotyczy jedynie szkół artystycznych. Prawo nie reguluje bezpośrednio w jaki sposób mają być organizowane zajęcia z doradztwa zawodowego w szkołach specjalnych, natomiast nie wyklucza ich bezpośrednio. Uważa się, że zajęcia te powinny być dostosowane do specyfiki szkoły, funkcjonowania uczniów oraz stopnia niepełnosprawności².

Z uwagi na istotę problemu w zakresie popularyzacji i propagowania kształcenia zawodowego w klasach VII i VIII szkół podstawowych tematyka doradztwa zawodowego, w tym rozpoznanie problemów i zakresu wsparcia znalazła odzwierciedlenie w poniższym badaniu.

3. Opis metodologii badania

Dla realizacji celów badania wykorzystano badania własne – ankiety skierowane do gmin, które są organami prowadzącymi dla publicznych przedszkoli, oddziałów wychowania przedszkolnego oraz szkół podstawowych.

Badania własne zrealizowane zostały techniką CAWI (ang. Computer Assisted Web Interview), czyli ankiet przesyłanych drogą elektroniczną do samodzielnego wypełnienia przez respondentów. Kwestionariusz ankiety składał się z 3 części zawierających łącznie 7 pytań:

- Część I Łagodzenie skutków pandemii,
- Część II Edukacja ekologiczna,
- Część III Doradztwo zawodowe w klasach VII i VIII.

W ramach części I łagodzenie skutków pandemii w ankiecie znalazły się 3 pytania dotyczące najważniejszych problemów zgłaszanych przez placówki oświatowe w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19, form wsparcia jakie otrzymały te placówki oraz ich potrzeb w tym zakresie.

W ramach edukacji ekologicznej zadano 1 pytanie związane z określeniem planowanych działań podnoszących świadomość ekologiczną.

Ostatnim obszarem tematycznym było doradztwo zawodowe realizowane w klasach VII i VIII szkół podstawowych, a pytania dotyczyły zainteresowania uczniów tym przedmiotem, najważniejszych problemów oraz potrzeb związanych z prowadzeniem tych zajęć.

Dla każdego z pytań została zaproponowana kategoria odpowiedzi, dodatkowo zapewniono możliwość samodzielnego wpisania odpowiedzi zaliczanej do kategorii „inne”. Każda gmina mogła wskazać po kilka propozycji odpowiedzi w ramach każdego pytania (pytania wielokrotnego wyboru).

Kwestionariusz ankiety został opracowany przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Łódzkiego. Po konsultacjach z Departamentem Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, Departamentem Kultury i Edukacji oraz Departamentem Polityki Regionalnej przygotowano jego ostateczną wersję. Ankieta skierowana została do wszystkich (177) urzędów miast i gmin w województwie łódzkim jako organów prowadzących publiczne szkoły podstawowe i przedszkola. Wzór ankiety stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

Ankiety, wraz z listem polecającym z Zarządu Województwa Łódzkiego, rozesłano w dniu 11 października 2021 roku – z prośbą o odesłanie wypełnionych kwestionariuszy do 22 października 2021 r. W zakładanym terminie otrzymano 89 ankiet. W dniu 25 października 2021 r. do samorządów, które nie odesłały ankiet, skierowana została – drogą mailową – ponowna prośba o odesłanie wypełnionych kwestionariuszy. W efekcie – do 1 listopada 2021 r. pozyskano ogółem 133 ankiety, co stanowiło 75% zwrotów. W związku z tym, że nie wszystkie gminy (23) posiadają przedszkola,

---

² <https://epedagogika.pl/ksztalcenie-i-wychowanie/czy-w-szkole-specjalnej-musza-byc-prowadzone-zajecia-z-doradztwa-zawodowego-2959.html> (dostęp na dzień 23.09.2021 r.)

w pytaniach odnoszących się do potrzeb i problemów przedszkoli liczba respondentów wynosi 110, a dla szkół podstawowych 133.

W analizie wyników badania dokonano rozróżnienia na szkoły podstawowe i przedszkola ze względu na specyfikę tych placówek, a przede wszystkim różnice w wieku dzieci objętych tymi formami edukacji, a tym samym różne potrzeby w zakresie analizowanych obszarów badawczych. Pytania dotyczące doradztwa zawodowego odnosiły się tylko do szkół i tylko tam zostały opisane. Pozostałe dwa bloki tematyczne dotyczące pandemii COVID-19 oraz sytuacji klimatycznej były analizowane zarówno w odniesieniu do szkół, jak i przedszkoli.

Poza badaniami ankietowymi źródłem danych wykorzystanych w opracowaniu była statystyka publiczna: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Analiza źródeł zastanych dotyczyła przeglądu strategicznych i programowych dokumentów szczebla krajowego i regionalnego oraz uwarunkowań prawnych w zakresie problematyki edukacji szkolnej i przedszkolnej. Ponadto dokonano syntetycznego przeglądu wyników badań dotyczących problematyki wpływu pandemii COVID-19 na obszar edukacji.

4. Uwarunkowania prawne i programowe

Uwarunkowania prawne

Ustawa Prawo Oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r.

Wiodącym aktem prawnym dla szkół podstawowych oraz przedszkoli jest ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082). W 2017 r. zgodnie z ww. ustawą zmieniono strukturę polskich szkół, a zmiany dotyczyły wszystkich szczebli edukacji. We wrześniu 2017 roku zmienił się profil kształcenia, w życie weszła reforma, która stopniowo likwidowała utworzone w 1999 roku gimnazja i ostatecznie wprowadziła ośmioletnią szkołę podstawową, czteroletnie liceum ogólnokształcące i pięcioletnie technikum, natomiast w miejsce zasadniczych szkół zawodowych – trzyletnią szkołę branżową I stopnia i dwuletnią szkołę branżową II stopnia. Zmiany dla szkół podstawowych zakończą się w roku szkolnym 2022/2023, natomiast w liceach i technikach – w 2023/2024.

Zgodnie z Art. 26 a ustawy przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego oraz szkoły, z wyjątkiem szkół artystycznych, prowadzą zaplanowane i systematyczne działania w zakresie doradztwa zawodowego, w celu wspierania dzieci i uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, w tym przygotowania do wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

Na mocy rozporządzenia pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym. Pomoc ta jest bezpłatna i dobrowolna, organizuje ją dyrektor danej jednostki, a udzielają jej różnego rodzaju specjaliści m.in. psychologzy, pedagodzy, logopedzi, doradcy zawodowi i terapeuci pedagogiczni.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie doradztwa zawodowego

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz. U. 2019 poz. 325) określa treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego, sposób realizacji doradztwa zawodowego oraz zadania doradcy zawodowego. Zgodnie z rozporządzeniem doradztwo zawodowe realizowane jest na różnych etapach edukacji poczynając od

przedszkoli, poprzez szkoły podstawowe i ponadpodstawowe. W klasach VII i VIII szkół podstawowych doradztwo zawodowe realizowane jest na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych. Zajęcia z zakresu doradztwa mają na celu wspieranie uczniów w procesie przygotowania ich do świadomego i samodzielnego wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu, z uwzględnieniem ich zainteresowań, uzdolnień i predyspozycji zawodowych oraz informacji na temat systemu edukacji i rynku pracy. Na każdy rok szkolny w szkole opracowuje się program realizacji doradztwa zawodowego, uwzględniający wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego.

Zajęcia z doradztwa obejmują 10 godzin, a w zakres programowy dla uczniów klas VII i VIII wchodzi cztery elementy³:

- poznawanie własnych zasobów (np. rozpoznawanie zainteresowań, predyspozycji zawodowych, własnych ograniczeń);
- poznawanie zawodów i rynku pracy (np. analiza informacji o wybranych zawodach, porównanie własnych zasobów i preferencji z wymaganiami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców);
- rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie (np. analiza oferty szkół ponadpodstawowych i szkół wyższych pod względem możliwości dalszego kształcenia, korzystając z dostępnych źródeł informacji; analiza kryteriów rekrutacyjnych do szkół ponadpodstawowych);
- planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych (np. dokonanie wyboru dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej samodzielnie lub przy wsparciu doradczym; określenie celów i planów edukacyjno-zawodowych, przy uwzględnieniu własnych zasobów).

Uwarunkowania programowe

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

W maju 2021 roku Sejmik Województwa Łódzkiego uchwalił nową Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (Uchwała Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.). To najważniejszy dokument samorządu województwa, który określa wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. Jednym z obszarów, do którego odnosi się Strategia jest kapitał ludzki. Kapitał ludzki stanowi jeden z kluczowych elementów gospodarki opartej na wiedzy i jednocześnie jeden z czynników warunkujących atrakcyjność rynku pracy w województwie. Szczególną uwagę zwrócono na edukację od najmłodszych lat ukierunkowaną nie tylko na wiedzę teoretyczną, ale też kształtowanie postaw prospołecznych i proekologicznych poprzez włączenie kompetencji kluczowych do procesu nauczania.

W strategii, w ramach celu operacyjnego *1.2 Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego* wyznaczono kierunek działania *1.2.4. Rozwój kompetencji kluczowych* realizowany m.in. poprzez:

- poprawę innowacyjności kształcenia na rzecz kształtowania – od najmłodszych lat – kreatywności, kompetencji potrzebnych na rynku pracy oraz postaw prospołecznych i proekologicznych,
- wzmacnianie potencjału szkół prowadzących kształcenie ogólne oraz przedszkolne i innych form wychowania przedszkolnego, m.in. poprzez rozwój i doposażenie bazy dydaktycznej placówek oświatowych, doposażenie szkół (np. sprzęt TIK, pracownie przyrodnicze, baza sportowa), podnoszenie kompetencji nauczycieli i kadr dydaktycznych, rozwój systemów nauczania opartych o technologie komputerowe, integrację dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami oraz specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Postępujący globalny wzrost średniej temperatury, jego skutki dla środowiska i gospodarki, wpływ na obniżenie jakości życia są jednymi z najpoważniejszych zagrożeń XXI wieku. Dzieci i młodzież są tym pokoleniem, które będzie doświadczać katastrofalnych skutków zmian klimatu, tak więc powinny posiadać rzetelną wiedzę nt. mechanizmów zachodzących zmian, sposobów ich łagodzenia

---

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. 2019 poz. 325) dostęp z dnia 04.10.2021 r.

i przystosowywania się do nich. W SRWŁ 2030, w celu operacyjnym 2.1 *Rozwój kapitału społecznego*, w kierunku działań 2.1.1. *Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich* szczególny nacisk został położony na wspieranie szkoleń, programów edukacyjnych i konkursów promujących postawy proekologiczne i prospołeczne.

Umowa Partnerstwa – projekt

W dniu 30 listopada 2021 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie przyjęcia projektu Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Projekt zostanie przekazany do negocjacji formalnych z Komisją Europejską.

Najważniejsze wyzwania dotyczące szkolnictwa przedstawione zostały w Celu 1.4. *„Europa o silniejszym wymiarze społecznym”* (CP4). W obszarze *edukacja i kompetencje* ze względu na zmieniającą się rzeczywistość konieczna jest m.in. zmiana tradycyjnych modeli nauczania i wykorzystanie nowoczesnych technologii, zwłaszcza narzędzi cyfrowych. W ramach planowanej interwencji przewiduje się wsparcie działań w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych kadr systemu edukacji, które przyczynią się do wykorzystania metod i narzędzi cyfrowych w czasie lekcji oraz do prowadzenia kształcenia w systemie on-line. Podkreśla się również konieczność zwiększenia i zintensyfikowania działań w zakresie systemowego rozwijania kompetencji cyfrowych i informacyjnych wszystkich grup społecznych, w tym dzieci i młodzieży. Wskazuje się także na potrzebę doinwestowania szkół w obszarach związanych z bardzo ważną funkcją wychowawczą i wspierającą, w tym zwłaszcza w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Istotne jest też kształtowanie i wspieranie zdrowego stylu życia uczniów opartego na aktywności fizycznej, tak aby umożliwić uczniom rozwój na różnych płaszczyznach. W projekcie Umowy Partnerstwa zwrócono także uwagę na niewystarczający dostęp do doradztwa zawodowego, dlatego należy rozwijać i doskonalić system doradztwa zawodowego, w tym szczególnie poprzez podnoszenie kompetencji doradców zawodowych.

Kolejnym obszarem wsparcia przewidzianym w ramach Celu *„Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa”* za bardzo ważne działania w kierunku łagodzenia zmian klimatu i przystosowywania się do nich uznaje się działania informacyjne i edukacyjne w podnoszenie świadomości i wiedzy ekologicznej społeczeństwa, zmianę zachowań konsumentów i modeli gospodarki na zgodne z Gospodarką Obiegu Zamkniętego, w tym racjonalnego korzystania z zasobów środowiska.

Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027 – projekt z dn. 30.11.2021

Jednym z najważniejszych dokumentów określających strategię wykorzystania w regionie środków europejskich na lata 2021-2027 jest program regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027 (dalej: FEŁ2027). W dniu 30 listopada 2021 r. Zarząd Województwa Łódzkiego przyjął projekt FEŁ2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko celem skierowania go na konsultacje społeczne. Wsparcie dla obszaru edukacji zostało przewidziane w ramach Priorytetu 8 *Łódzkie wspiera edukację i kadry*, cel szczegółowy (f) *wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami*.

W ramach edukacji przedszkolnej podejmowane będą m.in. działania na rzecz poprawy jakości edukacji przedszkolnej, w tym rozwój kompetencji kluczowych i uniwersalnych dzieci, wychwytywanie i korygowanie deficytów rozwojowych, działania rehabilitacyjno-kompensacyjne, wsparcie psychologiczne, doksztalcenie nauczycieli, działania szkoleniowe i świadomościowe dla rodziców i opiekunów dzieci.

W ramach kształcenia ogólnego wspierane będą zarówno szkoły, jak też uczniowie, rodzice i nauczyciele. Wsparcie będzie ukierunkowane m.in. na rozwój kompetencji kluczowych i uniwersalnych, przekrojowych, proinnowacyjnych i zawodowych, kompetencji społecznych i społeczno-emocjonalnych, wsparcie cyfryzacji, doksztalcenie kadr oraz działania społeczno-

wychowawcze szkół stanowiące podstawę dla kształcenia zawodowego. Wzmacniana będzie funkcja społeczno-wychowawcza i wspierająca szkoły, w tym m.in. w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, integracji uczniów i współpracy z rodzicami. Istotne będą również działania na rzecz kształtowania i wspierania zdrowego stylu życia uczniów opartego na aktywności fizycznej, w tym poprzez rozwój przyszkolnej infrastruktury sportowej.

W ramach FEŁ 2027 przewiduje się wsparcie organów prowadzących szkoły i placówki oświatowe, w tym działania łagodzące skutki pandemii COVID-19, która negatywnie wpłynęła na sferę psychiczną uczniów. Wśród planowanych działań wymienia się pomoc i wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla uczniów i ich opiekunów, profilaktykę, aktywność fizyczną oraz promowanie zdrowego stylu życia oraz podnoszenie kompetencji nauczycieli i kadry zarządzającej w tym zakresie.

Na każdym etapie edukacji wspierany będzie rozwój poradnictwa edukacyjnego i doradztwa zawodowego, zapewnienie dostępu do informacji edukacyjno-zawodowej, preorientacji zawodowej oraz przygotowanie uczniów do funkcjonowania na rynku pracy. Ważnym elementem doradztwa będzie popularyzacja i propagowanie kształcenia zawodowego w klasach VII i VIII szkół podstawowych oraz działania świadomościowe dla uczniów i ich rodziców w celu podniesienia prestiżu oraz znaczenia kształcenia zawodowego.

W związku z kryzysem klimatycznym i transformacją ku zielonej gospodarce wspierane będą działania rozwijające świadomość i zachowania proekologiczne na wszystkich etapach edukacji.

Narodowy Program Wsparcia Uczniów po Pandemii

Ze względu na wystąpienie pandemii COVID-19 oraz potrzeby łagodzenia jej skutków Ministerstwo Edukacji i Nauki stworzyło 4 programy wspierające uczniów po powrocie do szkół i zmiany nauczania z trybu zdalnego na tryb nauki stacjonarnej. Są to:

- „WF z AWF – Aktywny powrót uczniów do szkoły” – przywrócenie i podniesienie poziomu sprawności fizycznej uczniów po długim czasie nauki zdalnej. Projekt składa się z dwóch etapów. Pierwsza część zakłada szkolenia dla nauczycieli z aspektów psychologicznych oraz zdrowotnych m.in. metody przeciwdziałania skutkom hipokinezy i izolacji społecznej oraz jak wzbudzać i utrzymywać wśród uczniów motywację do systematycznej aktywności fizycznej. Druga część polega na organizacji dodatkowych oraz nieodpłatnych zajęciach sportowych dla uczniów celem poprawy ich kondycji fizycznej. Na podstawie tych działań przeprowadzone zostaną badania dotyczące stanu kondycji fizycznej dzieci i młodzieży. Jak wynika z danych ok. 20 tys. nauczycieli zgłosiło się do programu Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Akademii Wychowania Fizycznego „Aktywny powrót do szkoły po pandemii”;
- Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla uczniów i nauczycieli to program pilotażowy, który składa się z dwóch części. Pierwsza z nich obejmuje badania diagnostyczne uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych, wychowanków Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii, a także nauczycieli, pedagogów, psychologów, terapeutów oraz rodziców. Druga część to przygotowanie szkoleń i materiałów, które pomogą nauczycielom i psychologom szkolnym wspierać uczniów w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych;
- Pomoc w uzupełnieniu wiedzy – dodatkowe zajęcia wspomagające. Program zakłada organizację zajęć dodatkowych, które pomogą utrwalić wiadomości i umiejętności z wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego dla uczniów klas IV-VIII. Do programu zgłosiło się 2,8 tys. samorządów, czyli około 88,9% wszystkich uprawnionych. Ministerstwo Edukacji i Nauki przekazało samorządom ok. 141 mln zł. Województwo łódzkie otrzymało z tego tytułu 8,8 mln zł (6,2%);
- Dobrze widzieć – program profilaktyki krótkowzroczności realizowany na obszarze województwa lubelskiego. Polega na przeprowadzeniu nieinwazyjnego badania okulistycznego, m.in. oceny obrazu oka na podstawie zdjęć cyfrowych. Program jest odpowiedzią na problem zdrowotny u dzieci w wieku szkolnym, jakim jest krótkowzroczność.

5. Organizacja nauki szkolnej w okresie pandemii

W związku z wystąpieniem w 2020 r. pandemii COVID-19 rok szkolny 2019/2020, podobnie jak kolejny 2020/2021 oraz trwający obecnie 2021/2022 różniły się zdecydowanie od poprzednich.

W połowie marca 2020 r. nastąpiło czasowe zawieszenie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej jednostek systemu oświaty. Podstawę prawną stanowiło Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Początkowo zdecydowano o zamknięciu szkół na okres 2 tygodni, jednak w związku z pogarszającą się sytuacją okres ten został przedłużony. W późniejszym czasie zgodnie z rozporządzeniami Ministra Edukacji Narodowej szkoły pracowały w trybie zdalnym lub hybrydowym.

Rok szkolny 2020/2021 rozpoczął się powrotem dzieci do szkół. Jednak od końca października 2020 r. stopniowo uczniowie przechodzili na tryb nauki zdalnej. W styczniu 2021 r. uczniowie klas I-III szkoły podstawowej wrócili do nauki stacjonarnej. Jednak ze względu na sytuację epidemiologiczną w kraju nastąpiło zróżnicowanie formy nauki klas I-III szkoły podstawowej w regionach początkowo na tryb hybrydowy, a później zdalny. Pod koniec maja 2021 r. uczniowie powrócili do regularnej nauki stacjonarnej.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 17 sierpnia 2021 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 rok szkolny 2021/2022 rozpoczął się w trybie nauki stacjonarnej. Dzieci powróciły do nauki w szkołach w reżimie sanitarnym. Dzięki możliwości zaszczepienia się nauczycieli przeciw COVID-19 w lutym 2021 roku oraz rozpoczęciu szczepień wśród dzieci od 12. roku życia od czerwca 2021 roku zaistniała możliwość powrotu dzieci do szkoły⁴.

W tym trudnym czasie placówki oświatowe mogły liczyć na wsparcie m.in. ze strony administracji rządowej, jak też jednostek samorządu terytorialnego. Ministerstwo Edukacji Narodowej zrealizowało program „Zdalna szkoła”, dzięki któremu zakupiono m.in. laptopy, tablety oraz różnego rodzaju pomoce dydaktyczne, wspierając tym samym kilka tysięcy samorządów. W pierwszym okresie pandemii Zarząd Województwa Łódzkiego realizował akcję „Milion maseczek dla mieszkańców województwa łódzkiego”. Maseczki rozdawane były mieszkańcom województwa łódzkiego w kilkunastu miejscach regionu. Gminy także wspomagały podmioty podległe w różny sposób – rozdając maseczki, wykonując dezynfekcje miejsc publicznych, ozonowanie itp.

W związku z brakiem możliwości nauczania w trybie stacjonarnym, pracownicy oświaty stanęli przed koniecznością prowadzenia nauczania na odległość, co wiązało się z różnymi trudnościami organizacyjnymi. Ze względu na niespotykaną dotąd sytuację dyrektorzy szkół, nauczyciele oraz uczniowie musieli nauczyć się pracować w nieznanych dotąd okolicznościach i zmieniającej się rzeczywistości.

6. Przegląd badań dotyczących wpływu pandemii COVID-19 na edukację

Problematyka wpływu pandemii COVID-19 na edukację znalazła odzwierciedlenie w coraz liczniejszych badaniach i publikacjach prasowych. Dostępne publikacje i raporty wskazują na liczne problemy związane z nauczaniem na odległość zarówno od strony szkół/nauczycieli, a także uczniów.

W swoich opracowaniach autorzy zastanawiali się m.in.: jakie były najczęstsze problemy w związku z przejściem na tryb nauki zdalnej, jak izolacja społeczna wpłynęła na zachowanie młodzieży, oceniano także dotychczasowe działania związane z organizacją nauki zdalnej.

---

⁴ <https://www.gov.pl/web/szczepimysie/wkrotce-rusza-szczepienia-uczniow-od-12-roku-zycia> (dostęp z dnia 04.10.2021 r.)

Najwyższa Izba Kontroli przygotowała **raport „Organizacja pracy nauczycieli w szkołach publicznych”⁵**. Kontrola objęła lata 2018-2021 i dotyczyła Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz 20 szkół publicznych. Kolejnych 86 szkół kontrolowali, na zlecenie NIK, kuratorzy oświaty. Na pytania kwestionariuszowe dotyczące wybranych zagadnień związanych z warunkami i organizacją pracy nauczycieli w trakcie nauki zdalnej odpowiedziało 5 152 dyrektorów szkół publicznych oraz 25 434 nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących.

Jedna z części raportu NIK poświęcona została nauczaniu zdalnemu, które zostało wprowadzone w związku z wybuchem pandemii COVID-19. Kontrola objęła różne aspekty nauczania zdalnego, w tym przygotowanie nauczycieli, wyposażenie w sprzęt, formy zajęć oraz problemy nauczania online.

Jak wynika z badania w ponad pięciu tysiącach placówek, początkowo, ze względu na ubogą **ofertę szkoleniową** dotyczącą posługiwania się technologiami informatycznymi, nauczyciele przygotowywali się do nowych wyzwań we własnym zakresie. W marcu 2020 r. liczba nauczycieli, którzy ukończyli różnego rodzaju formy kształcenia i doskonalenia zawodowego w związku z nauczaniem zdalnym wyniosła 47%, pół roku później osiągnęła 81%. Zdecydowana większość szkoleń dotyczyła sposobów zwiększania atrakcyjności zajęć online, a także metod zdalnego sprawdzania wiedzy uczniów.

NIK skontrolowała również przygotowanie szkół do pracy zdalnej w zakresie odpowiedniego **wyposażenia w sprzęt**. Pomimo, że szkoły jeszcze przed wybuchem pandemii COVID-19 były doposażane m.in. w ramach takich programów jak „Zdalna Szkoła”, „Zdalna Szkoła+” oraz „Aktywna tablica” finansowanych ze środków krajowych i unijnych, to aż 25% z ponad 5 tys. dyrektorów placówek, którzy wzięli udział w badaniu uznało, że stan wyposażenia ich placówek na potrzeby zdalnego nauczania jest średni lub słaby. Pomimo, że szkoły były podłączone do Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej i dysponowały sprzętem komputerowym, który mogły użyć pedagogom i uczniom, to połowa z ponad 25 tys. nauczycieli biorących udział w badaniu deklarowała, że w trakcie nauki zdalnej korzystała jedynie z prywatnego sprzętu i dostępu do Internetu, a tylko 7% wyłącznie z zasobów szkoły. Blisko 70% nauczycieli prowadziło zajęcia zdalne z domu, a 28% ze szkoły.

Badanie dotyczyło również **form zajęć** prowadzonych w czasie zdalnego nauczania. Z ponad 25 tys. ankietowanych nauczycieli 66% wskazało, że prowadziło wyłącznie lekcje online, 13% prowadziło w takiej formie większość zajęć, a 2% nie prowadziło zdalnie żadnej lekcji.

Istotną kwestią, której dotyczyło badanie były **problemy nauczania online**. Na początku okresu nauki zdalnej tj. w marcu 2020 r. dyrektorzy szkół objętych kontrolą za największe problemy uznali brak dostępu uczniów i nauczycieli do odpowiedniej przepustowości łączny internetowych, sprzętu komputerowego i oprogramowania. Problemem był również brak szkoleń z prowadzenia zajęć zdalnych, czego skutkiem były m.in. trudności w wyborze trafnych metod i sposobów pracy. W odniesieniu do uczniów za największe problemy uznano niewystarczające umiejętności w korzystaniu z komunikatorów, poczty elektronicznej, z platform oraz innych programów, czego efektem były m.in. trudności w odczytywaniu przesłanych zadań i odsyłaniu wykonanej pracy. Sami nauczyciele za największy problem nauczania zdalnego uznali obiektywne sprawdzanie wiedzy i umiejętności uczniów, na co wskazało aż 71% spośród ponad 25 tys. nauczycieli biorących udział w badaniu. Ponadto nauczyciele jako czynniki utrudniające zdalne nauczanie wskazywali również:

- brak dostępu do sprzętu wśród uczniów, który nie pozwalał na prowadzenie lekcji w czasie rzeczywistym (52%),
- zbyt duża liczba uczniów biorących udział w zajęciach, co utrudniało indywidualizację nauczania (33%),
- problemy ze sprawdzaniem faktycznej frekwencji (30%).

---

⁵ Informacja o wynikach kontroli „Organizacja pracy nauczycieli w szkołach publicznych”; Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego; KNO.430.013.2020; Nr ewid. 122/2021/P/20/027/KNO (dostęp na dzień 23.09.2021 r.)

Nauczyciele pytani o to, co może usprawnić prowadzenie lekcji online najczęściej wskazywali odpowiednie wyposażenie w przenośne komputery z dostępem do Internetu (66%) i internetowe programy (53%).

Generalny wniosek z kontroli NIK był taki, że mimo stwierdzonych problemów, w roku szkolnym 2020/21 (I półrocze) w 95% placówek kontrolowanych przez kuratorów nauczyciele zrealizowali podstawę programową.

W związku z nauczaniem zdalnym NIK sformułował również **wnioski pokontrolne** skierowane do organów prowadzących szkoły i dyrektorów szkół:

- w pierwszym przypadku chodziło o wsparcie, w szczególności finansowe, dyrektorów szkół w stworzeniu warunków organizacyjnych sprzyjających realizacji zadań przez nauczycieli, także z uwzględnieniem konieczności realizacji zadań przez nauczycieli w formie zdalnej,
- w odniesieniu do dyrektorów szkół: podjęcie, we współpracy z organem prowadzącym, działań na rzecz stworzenia warunków organizacyjnych sprzyjających realizacji zadań przez nauczycieli w formie zdalnej, poprzez m.in. prawidłową organizację pracy, doposażenie stanowisk pracy oraz zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Badanie „Edukacja zdalna w czasie pandemii”

Edycja I badania⁶ – badanie było realizowane w okresie od 1.04 do 17.04.2020 r. Pierwszym etapem badania była realizacja badań ilościowych (ankieta online z pytaniami otwartymi) na reprezentatywnej próbie ogólnopolskiej obejmującej 984 nauczycieli szkół podstawowych – państwowych, społecznych i prywatnych. Uzupełnieniem były badania jakościowe (indywidualne wywiady pogłębione). Przeprowadzono 10 wywiadów.

Jak wynika z badań, realizacja edukacji w trybie zdalnym była dla większości nauczycieli wielkim wyzwaniem, do którego nie byli wcześniej przygotowani. Jedynie 15% ankietowanych nauczycieli wskazało, że miało doświadczenia z edukacją zdalną, a pozostałe 85% nie miało żadnych doświadczeń z edukacją zdalną przed epidemią koronawirusa.

Jedynie 10% badanych jako swój główny problem wskazało braki sprzętowe. Nauczyciele często sami wyposażali się w niezbędny sprzęt lub wykorzystywali sprzęt prywatny, jednak ze względu m.in. na obawy o bezpieczeństwo danych zdecydowanie woleliby wykorzystywać do nauki zdalnej sprzęt służbowy. Z kolei 36% nauczycieli jako swój główny problem z edukacją zdalną wskazało braki sprzętowe wśród uczniów. Problem ten był szczególnie zauważalny na początku pandemii i wynikał m.in. z faktu, że sprzęt elektroniczny, który był w domu był wykorzystywany przez rodziców pracujących w trybie home office, braku sprzętu w rodzinach ubogich, dysfunkcyjnych czy też niewystarczającej liczby takiego sprzętu w rodzinach wielodzietnych. Problemy ze sprzętem były stopniowo niwelowane m.in. dzięki pomocy lokalnych samorządów czy przedsiębiorców.

Poza sprzętem istotne były również problemy z łączem internetowym, 12% nauczycieli określa swój problem z łączem internetowym jako główny problem, wskaźnik ten jest zdecydowanie wyższy w odniesieniu do uczniów, gdzie aż 38% nauczycieli wskazało go jako główny problem. Co ważne, problemy z łączem internetowym dotyczyły przede wszystkim małych miejscowości i wsi, poniżej 10 tys. mieszkańców.

W badaniu oceniano również kontakt nauczycieli z rodzicami uczniów, dla 40% badanych kontakt z rodzicami był problematyczny i to nie tylko w zakresie braku możliwości kontaktu z rodzicami dysfunkcyjnymi, ale również z nadmiarem kontaktów ze strony niektórych rodziców, czy niejednorodnie, często sprzeczne oczekiwania rodziców.

Edycja II badania⁷ była realizowana w okresie od 21.08. do 10.10.2020 r., odpowiedzi na pytania ankietowe udzieliło 687 nauczycieli szkół podstawowych, liceów, techników państwowych

⁶ A. Buchner, M. Majchrzak, M. Wierzbicka, Edukacja zdalna w czasie pandemii; kwiecień 2020

⁷ A. Buchner, M. Wierzbicka; Edukacja zdalna w czasie pandemii; listopad 2020

i prywatnych oraz 40 nauczycieli szkół branżowych. Uzpełnieniem było 30 indywidualnych wywiadów pogłębionych.

Wyniki badania wskazują, że największe problemy podczas nauki na odległość to:

- niskie kompetencje cyfrowe nauczycieli;
- braki w kompetencjach cyfrowych uczennic i uczniów (nie potrafili odebrać maila, wejść we wskazany link, wysłać załącznika ani skorzystać z narzędzi pakietu office);
- problemy z Internetem, szybkością łącza;
- brak kontaktu z rówieśnikami, izolacja;
- nieobecność uczniów podczas lekcji zdalnych.

Niskie kompetencje cyfrowe nauczycieli są konsekwencją braku szkoleń i wsparcia merytorycznego w tym zakresie. Jednak przejście na zdalną edukację zmobilizowało wielu nauczycieli do podnoszenia swoich umiejętności w tym zakresie, czy to we własnym zakresie czy przy wsparciu kolegów ze szkoły bądź dyrekcji.

Niskie kompetencje cyfrowe uczniów były częstą barierą w sprawnej realizacji zdalnej edukacji. Było to dość zaskakujące w świetle biegłej obsługi mediów społecznościowych i komunikatorów przez dzieci i młodzież.

Na uwagę zasługują również kwestie dotyczące sprzętu, wielu uczniów do nauki zdalnej wykorzystywało telefon. Wiązało się to jednak z pewnymi ograniczeniami wynikającymi przede wszystkim z wielkości ekranu smartphona, jest to również sprzęt nieprzystosowany do dłuższego pisanja.

W czasie zdalnej edukacji, szczególnie w klasach 1-3, szczególnie istotne było wsparcie rodziców, to właśnie w tych najmłodszych klasach zdalna nauka bez pomocy i zaangażowania rodziców byłaby zupełnie niemożliwa. Pojawiał się również problem kompetencji cyfrowych rodziców lub dziadków, pod opieką których przebywały dzieci.

Problemy psychologiczne nauczycieli – aż 48% spośród ankietowanych nauczycieli miało poczucie, że nie otrzymało wsparcia psychologicznego w trakcie prowadzonej edukacji zdalnej w roku szkolnym 2019/20. Okres nauki zdalnej wiązał się dla nauczycieli z dużym przemęczeniem, stresem o uczniów, niepokojem o wyrobienie się z programem, ale również poczuciem osamotnienia czy problemami zdrowotnymi (problemy ze wzrokiem, z kręgosłupem). W największym stopniu wsparcie psychologiczne i merytoryczne otrzymywali nauczyciele od kolegów i koleżanek ze szkół, w których pracowali, jak też od dyrekcji oraz od nauczycieli spoza własnej szkoły (fora/grupy na Facebooku). Te ostatnie grupy były również przestrzenią wymiany doświadczeń związanych z prowadzeniem edukacji zdalnej i udostępniania przygotowanych przez siebie materiałów w formie otwartej.

Problemy uczniów – jednym ze zdiagnozowanych problemów, które sygnalizowali nauczyciele było znikanie uczniów z systemu nauki zdalnej, co było zjawiskiem częstym i dotyczyło wszystkich poziomów edukacji. Problem ten dostrzegała blisko połowa nauczycieli, którzy wskazywali, że zniknął im co najmniej jeden uczeń, który nie uczestniczył w lekcjach online, nie odczytywał wiadomości, nie przygotowywał zleconych zadań. Jedną z przyczyn znikania dzieci były braki zasięgu internetowego i braki sprzętowe, ale również brak motywacji uczniów i znikomy wpływ rodziców na tę sytuację. Nauczyciele podejmowali wiele działań zmierzających do odzyskania takich uczniów, m.in. poprzez nawiązywanie współpracy między sobą, dotarcie do rodziców, dyrektora szkoły. Pojawił się również wątek „zdalnych wagarowiczów”, którzy pojawiali się na lekcjach online wybiórczo, uczestniczyli w nich pozornie lub nagminnie nie odsyłali zadań we wskazanym terminie.

W okresie nauki zdalnej wielu uczniów deklarowało, że nie chce się pokazywać w czasie lekcji online i mieli wyłączone kamery. Jak oceniają nauczyciele często wynikało to z niechęci do pokazywania swojej prywatnej przestrzeni, ale również nieodpowiedniego przygotowania (brak fryzury, makijażu, nieodpowiedni strój).

Bardzo ciekawym aspektem badania były wnioski wypływające z wywiadów, w których pojawił się wątek uczniów, którzy w trybie edukacji zdalnej zaczęli funkcjonować dużo lepiej niż w edukacji

tradycyjnej. Dotyczyło to przede wszystkim tych, którzy byli postrzegani jako „bardziej wycofani”, „mniej aktywni”, „wyobcowani”. Nauczyciele obserwowali wzrost aktywności tych dzieci na lekcjach, większe skupienie się na nauce. Z kolei dotychczasowi prymusi, klasowi liderzy w okresie nauki zdalnej w wielu przypadkach na nauce z domu stracili. Zdaniem nauczycieli uczniowie określani mianem kujonów, którzy potrzebują porównań z innymi i rywalizacji nie mogli się odnaleźć w trybie zdalnym.

Problemy psychologiczne uczniów – jak wskazują wyniki badania, głównym czynnikiem wpływającym na stan psychiczny dzieci w okresie nauki zdalnej był brak kontaktu z rówieśnikami. Dotyczyło to szczególnie dzieci z klas najmłodszych, które nie pisały i nie posiadały smartfonów z zainstalowanymi komunikatorami. Ankietowani nauczyciele wskazywali, że czuli się w obowiązku monitorować stan psychiczny swoich uczniów. Kolejnym powodem stresu wśród dzieci i młodzieży była obawa o zdrowie najbliższych. U wielu uczniów ze zdiagnozowanymi zaburzeniami psychicznymi długotrwała izolacja jeszcze bardziej pogłębiła dotychczasowe problemy. W wielu szkołach nie ma etatowych psychologów, a rolę tę pełnią pedagodzy szkolni, a także wychowawcy.

Planowanie korzystania z metod edukacji zdalnej w przyszłości – ponad 80% nauczycieli szkół planuje korzystanie z narzędzi edukacji zdalnej w przyszłości.

W wielu przypadkach, po powrocie do trybu nauki stacjonarnej nauczyciele nie mogą kontynuować wykorzystywania cyfrowych narzędzi m.in. ze względu na problemy z zapleczem technologicznym szkoły. Brak działających komputerów, tablic multimedialnych, rzutników oraz niskiej jakości łącza internetowe. Podstawą edukacji jest dobra relacja nauczyciela z uczniami.

„Krakowska młodzież w warunkach kwarantanny COVID-19”⁸

Badanie miało na celu ocenę wpływu pandemii koronawirusa na zachowanie młodzieży krakowskich szkół średnich. Ankietowani oceniali działania rządu i władzy lokalnej w zakresie skuteczności walki z koronawirusem oraz skuteczność podejmowanych działań w celu ochrony ludzi przed zakażeniem. Szacowano również poziom lęku przed zarażeniem, kondycję psychiczną uczniów oraz strategię radzenia sobie z trudną sytuacją. Badaniom poddano także stosunek młodzieży do zdalnej edukacji oraz życie młodzieży w trakcie kwarantanny. Badania zostały zrealizowane w okresie od 21.03 do 4.04.2020 r. metodą sondażu online (ankieta internetowa CAWI) na próbie 1 768 uczniów szkół średnich w Krakowie. Ankietę wypełniali najczęściej uczniowie pierwszych klas szkół średnich, którzy stanowili blisko połowę badanych.

Wyniki badań wskazują, że młodzież na bieżąco śledzi statystyki dotyczące pandemii COVID-19, pozytywnie ocenia działania władz i zastosowane rozwiązania, mające uchronić ludzi przed koronawirusem. Ponad połowa badanych uważa, że koronawirus stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców, jednak zaledwie co czwarty respondent twierdzi, że epidemia jest groźna dla niego osobiście. Badani uznają za skuteczne wszystkie zalecane środki ostrożności, mające chronić przed zarażeniem, jednak noszenie maseczek i rękawiczek ochronnych uznali za mniej przydatne. Uczniowie nie obawiają się zarażenia, większym problemem są psychospołeczne konsekwencje kwarantanny. Badani przyznali, że występują u nich symptomy stresu psychologicznego m.in. napięcie, obniżony nastrój, zdenerwowanie, niepokój czy też osamotnienie. Brak kontaktów z rówieśnikami, zamknięcie oraz niepewność generują negatywne nastroje. Aby podtrzymać więzi społeczne używają aplikacji internetowych, które wykorzystują także do nauki i rozrywki. Czas kwarantanny spędzają głównie w Internecie na podtrzymywaniu kontaktów społecznych. Poza aktywnością w sieci najczęściej słuchają muzyki. Większość uczestniczyła w lekcjach online. W związku z przejściem na tryb nauki zdalnej młodzież obawia się o wyniki egzaminów dojrzałości. W zakresie oceny nauki zdalnej ok. ¼ ankietowanej młodzieży pozytywnie oceniła zajęcia online, jednak blisko 45% oceniła je negatywnie. Należy jednak pamiętać, że badanie było realizowane w pierwszym okresie wystąpienia pandemii.

---

⁸ P. Długosz, „Krakowska młodzież w warunkach kwarantanny COVID-19”, Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, 2020 (dostęp z dnia 17.12.2021)

Kwarantanna pozbawiła uczniów możliwości korzystania z zajęć dodatkowych, sportowych, artystycznych czy korepetycji.

Generalnie ankietowani uczniowie krakowskich szkół ocenili, że kwarantanna nie będzie miała wpływu na ich szanse edukacyjne oraz życiowe. Uczniowie obawiają się, że brak zajęć może skutkować niższym poziomem wiedzy oraz gorszymi wynikami na egzaminach, na co wskazują szczególnie uczniowie starszych klas.

Według badań **Zdrowie psychiczne polskich nastolatków w okresie nauki zdalnej oraz po jej zakończeniu**⁹ w 2019 r. dzieci spędzały przed komputerem ok. 4 h, w lutym 2020 r. ok 5 h, natomiast w maju i grudniu 2020 r. po 9 h dziennie. Ponad połowa nastolatków miała problemy ze snem i zauważyła u siebie objawy uzależnienia od nowych mediów. 75% badanych w wieku 11-18 lat martwi się o przyszłość, a 42,6% miewa myśli samobójcze. 62% ma problemy ze snem, a 70% czuje się bardziej nerwowym i rozdrażnionym niż wcześniej. 28% wskazuje, że ma problem z nauką zdalną, a 32% ocenia swój stan psychiczny jako zły. 30% badanych nastolatków wskazało, że najtrudniejszymi kwestiami w nauce zdalnej jest izolacja od ludzi, 22,7% ma problem z samodzielną nauką.

Stan zdrowia nastolatków po okresie pandemii był przedmiotem badań **naukowców z Instytutu Matki i Dziecka dotyczących zdrowia i zachowań zdrowotnych**¹⁰. Założono, że w czasie pandemii mogło dojść do dużych zmian w zakresie zdrowia i zachowań zdrowotnych młodzieży, dlatego też wyniki aktualnych badań porównano z ostatnią edycją międzynarodowych badań prowadzonych we współpracy z Agendą WHO z 2018 r. W 2021 r. swój wygląd źle oceniło 22,2% chłopców i 33,8% dziewczynek i w stosunku do roku 2018 był to prawie dwukrotny wzrost. Co drugie dziecko uważa, że jest za grube, a największy wzrost negatywnych ocen obserwuje się w grupie 15- i 17-latków. W rzeczywistości nadwagę stwierdzono u 22,4% dzieci (o 2 pkt proc. więcej niż w 2018 r.), zmiany te nie są jednak tak duże jak wzrost negatywnych ocen samych nastolatków. Jak wskazują naukowcy, w czasie pandemii zmienił się sposób życia, nastolatkowie więcej czasu spędzali w sieci i na grach komputerowych. Około 40% dzieci niedobrze ocenia swoje zdrowie, a u 46% mogą występować symptomy depresji. Szczególnie niepokojące są te ostatnie dane, gdyż udział dzieci, u których mogą występować objawy depresji zwiększył się w stosunku do 2018 r. niemal o 30% i zjawisko to dotyczy przede wszystkim dziewczynek. Tak znaczący wzrost odnotowano pomimo faktu, że w trakcie pandemii, a szczególnie lockdown, dzieci zdecydowanie więcej czasu spędzały z rodziną, nie przełożyło się to jednak na poczucie wsparcia ze strony rodziny. Jedynie 20,8% nastolatków deklarowało, że odczuwa wysoki poziom wsparcia ze strony rodziny, jednak w 2018 r. takie poczucie miało 36,3% nastolatków.

Podsumowując wyniki cytowanych wyżej badań należy stwierdzić, że pandemia COVID-19 w bardzo dużym stopniu wpłynęła na funkcjonowanie szkół, pracę nauczycieli i uczniów. Nastąpił bardzo duży postęp w zakresie cyfryzacji edukacji, jednak nadal odczuwalne są potrzeby w zakresie technologicznego wyposażenia szkół, szkoleń nauczycieli jak również koniecznego wsparcia dla uczniów. Pandemia nasiliła problemy psychologiczne z jakimi borykali się zarówno uczniowie jak i nauczyciele. Miała też decydujący wpływ na sposób życia dzieci i młodzieży.

---

⁹ Aleksandra Gil, Zdrowie psychiczne polskich nastolatków w okresie nauki zdalnej oraz po jej zakończeniu, Fundacja Edukacji Zdrowotnej i Psychoterapii, styczeń 2021

¹⁰ Artykuł „Połowa dzieci martwi się wagą”, Gazeta Prawna nr 158 (z dnia 17.08.2021) na podstawie badania HBSC Polska (Health Behaviour in School – Aged Children 2018 – międzynarodowe badania nad zdrowiem i zachowaniami zdrowotnymi młodzieży szkolnej). Instytut Matki i Dziecka – brak linku z artykułem

7. Statystyczny obraz edukacji podstawowej i przedszkolnej

Szkoły podstawowe

W 2020 r. w województwie łódzkim zlokalizowanych było 881 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, w tym 65 szkół podstawowych specjalnych. Województwo zajmowało 7. miejsce pod względem liczby szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (6% wszystkich szkół podstawowych w kraju znajduje się w województwie łódzkim), zaś 5. pozycję pod względem liczby szkół podstawowych specjalnych (6% wszystkich w kraju).

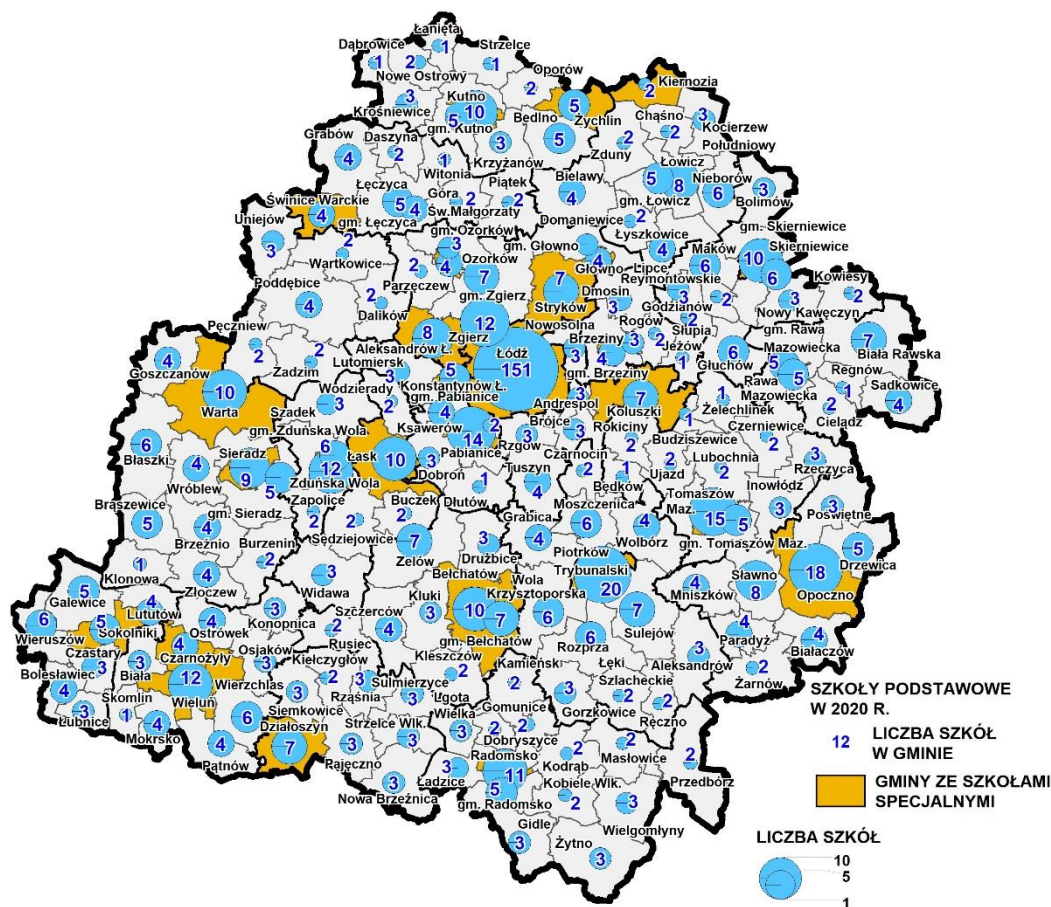
Tabela 1. Szkoły podstawowe wg typów w województwie łódzkim w 2020 r.

Typ	Liczba placówek	Liczba uczniów
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży	816	184 711
szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży	65	2 820
Razem	881	187 531

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL GUS

Najwięcej szkół podstawowych w województwie łódzkim w 2020 r. znajdowało się w Łodzi (125 szkół podstawowych oraz 26 specjalnych), co stanowiło prawie 17% wszystkich szkół w regionie. W żadnej z gmin powiatu piotrkowskiego, poddębickiego oraz skierniewickiego nie funkcjonowała szkoła specjalna.

Mapa 1. Szkoły podstawowe w województwie łódzkim w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Przedszkola

W statystyce publicznej wyróżniamy 5 typów placówek wychowania przedszkolnego. Są to: przedszkola, przedszkola specjalne, punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych¹¹.

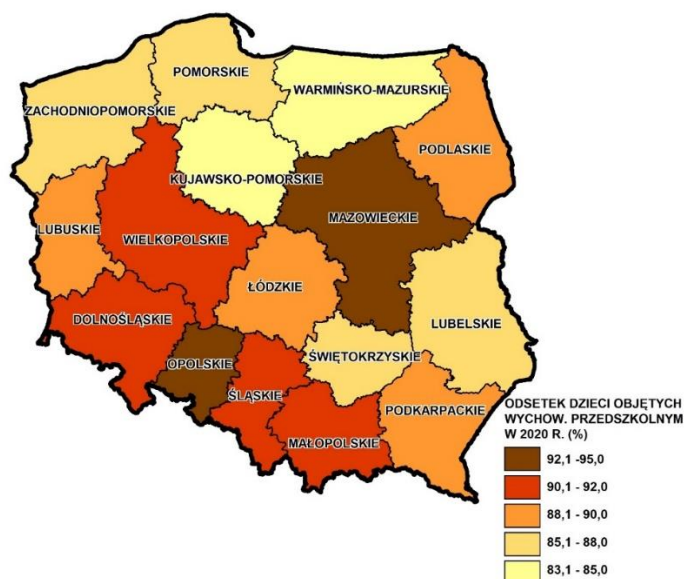
W województwie łódzkim w 2020 roku funkcjonowały 1 313 ośrodki wychowania przedszkolnego. Wśród nich najwięcej było przedszkoli (721) i oddziałów przedszkolnych mieszczących się w szkołach podstawowych (483). Przedszkola stanowiły 56,5% ogółu placówek (ogółem specjalnych i bez specjalnych), oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych 36,8%, punkty przedszkolne 6,3% natomiast zespoły wychowania przedszkolnego jedynie 0,4%.

Tabela 2. Placówki wychowania przedszkolnego w województwie łódzkim w 2020 r.

Placówki wychowania przedszkolnego	Liczba placówek	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat
przedszkola	721	65 237
przedszkola specjalne	21	270
punkty przedszkolne	83	1 746
zespoły wychowania przedszkolnego	5	121
oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych	483	14 154
Razem	1 313	81 528

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL GUS

Mapa 2. Upowszechnienie wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-6 lat w 2020 r.

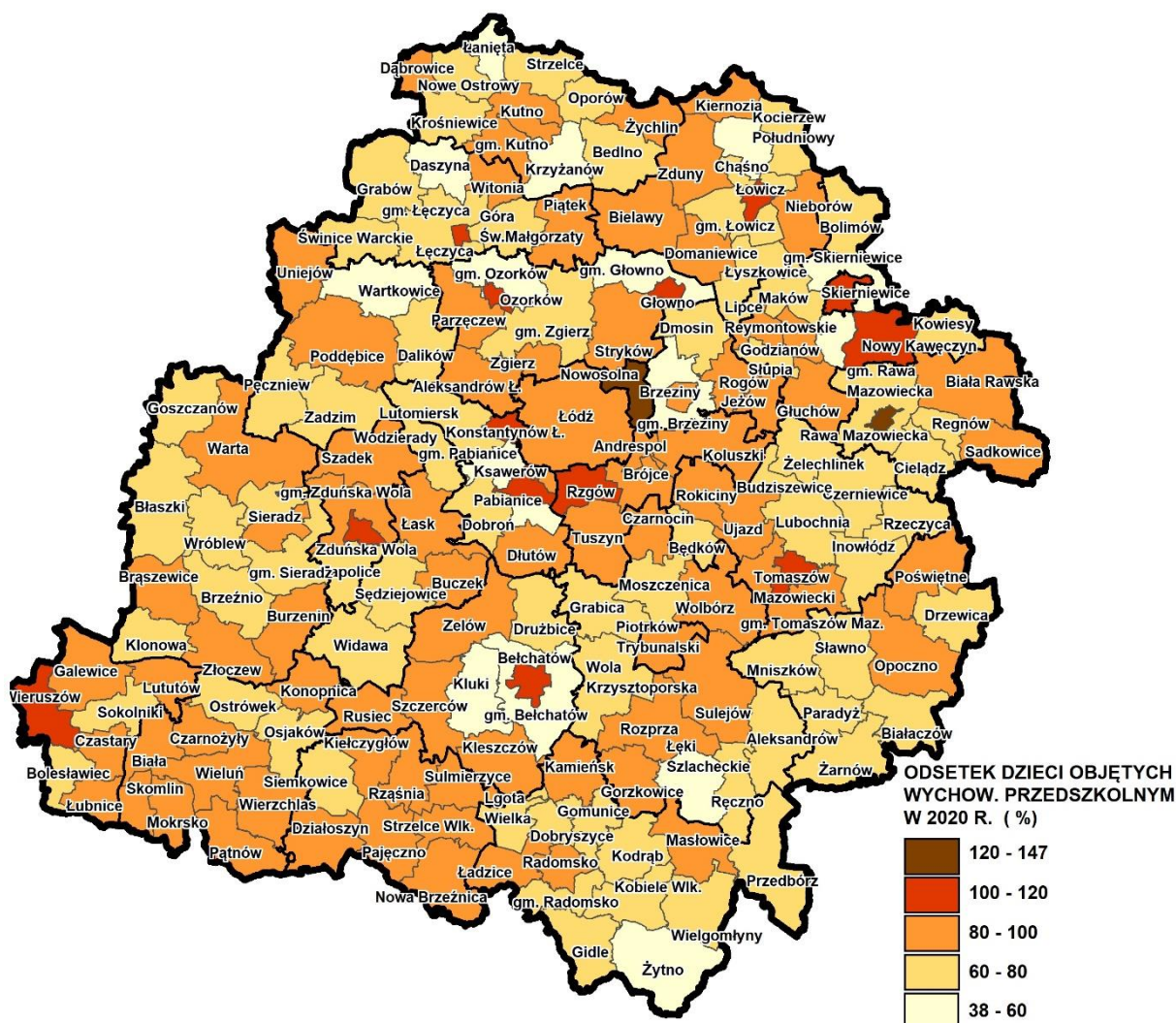

W 2020 roku w województwie łódzkim wychowaniem przedszkolnym objętych było 81 528 dzieci w wieku 3-6 lat, co stanowiło 89,6% ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym. Był to wskaźnik niższy niż wartość dla Polski (90,4%), a województwo łódzkie zajmowało pod tym względem 8. miejsce w kraju. W podziale na wieś i miasto odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł odpowiednio 70,1% (9. pozycja w kraju; Polska – 71,2%) oraz 102,7% (13. pozycja w kraju; Polska – 103,7%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

¹¹ Szczegółowe definicje poszczególnych typów ośrodków wychowania przedszkolnego zawarte zostały w Aneksie

Mapa 3. Udział dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach województwa łódzkiego w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

8. Analiza wyników ankiet skierowanych do urzędów gmin – organów prowadzących szkoły podstawowe i przedszkola

CZĘŚĆ I: ŁAGODZENIE SKUTKÓW PANDEMII SZKOŁY PODSTAWOWE

Problemy zgłaszane przez szkoły w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19

Pojawienie się pandemii COVID-19 wywołało wiele zmian w funkcjonowaniu placówek oświatowych. W ramach badania skierowane zostało pytanie dotyczące najczęściej zgłaszanych problemów przez szkoły podstawowe podległe gminie w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19. Wśród czterech najczęściej udzielanych odpowiedzi przez gminy znalazły się: brak sprzętu komputerowego wśród uczniów – 103 gminy (77% ogółu odpowiedzi), brak dyscypliny wśród uczniów w trakcie nauki zdalnej (np. nieobecność na lekcjach, brak terminowego przysyłania prac domowych) – 96 gmin (72%), brak dostępu do internetu/wolny internet – 91 (68%) oraz problemy psychologiczne uczniów (np. wywołane brakiem kontaktów z rówieśnikami, izolacją domową, przemocą domową,

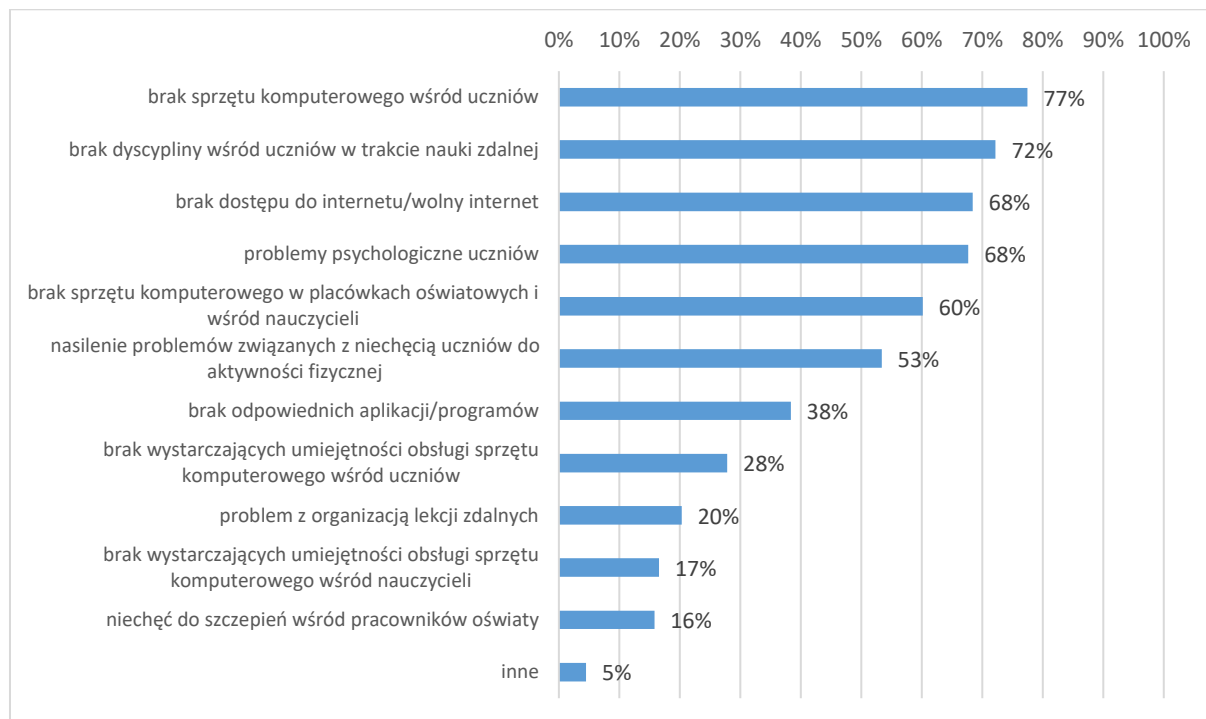
zagrożeniem chorobą) – 90 gmin (68%). Jedynie 21 gmin (16%) wskazało, że problemem była niechęć do szczepień wśród pracowników oświaty. Sześć ankietowanych gmin zwróciło uwagę na dodatkowe problemy, tj.:

- ciągłą potrzebę wymiany i unowocześniania sprzętu i programów komputerowych,
- niskie zarobki,
- brak wyposażenia w urządzenia wielofunkcyjne (kolorowe),
- brak warunków lokalowych (sala, boisko) do realizacji zaleceń MEN w sprawie organizacji zajęć,
- niechęć rodziców do szczepień dzieci,
- brak systematycznej, rzetelnej pracy wśród uczniów (logowanie się na zajęcia bez aktywności podczas zajęć, przysyłanie niesamodzielnie wykonanych prac, oszukiwanie, trudności w akceptacji zasad obowiązujących w szkole),
- niemożność 100% weryfikacji samodzielności wykonywania zadań przez uczniów.

Generalnie zgłaszane przez gminy problemy koncentrują się wokół zagadnień związanych z szeroko pojmowanymi brakami sprzętu komputerowego zarówno wśród uczniów, jak i nauczycieli oraz w szkołach, a także problemami z dostępnością do Internetu. Druga grupa wskazań dotyczy czynników ludzkich związanych z brakiem dyscypliny wśród uczniów w trakcie prowadzonej nauki zdalnej oraz problemami psychologicznymi, z jakimi borykali się uczniowie szkół podstawowych.

Dodatkowe wskazania 6 gmin dotyczące innych problemów po części wpisują się w te dwie ww. kategorie. Zupełnie odrębną kategorią, która dotyczy raczej całego systemu oświaty, a nie jest efektem problemów związanych z wystąpieniem pandemii COVID-19, są kwestie finansowe – zbyt niskie zarobki, na co wskazali przedstawiciele jednej z gmin. Na uwagę zasługuje wskazanie dotyczące niechęci rodziców do szczepień dzieci. Dzieci, które ukończyły 12. rok życia mogły się szczepić przeciw COVID-19 od czerwca 2021 r.

Wykres 1. Problemy zgłaszane przez szkoły podstawowe podległe gminie w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 (N=133).

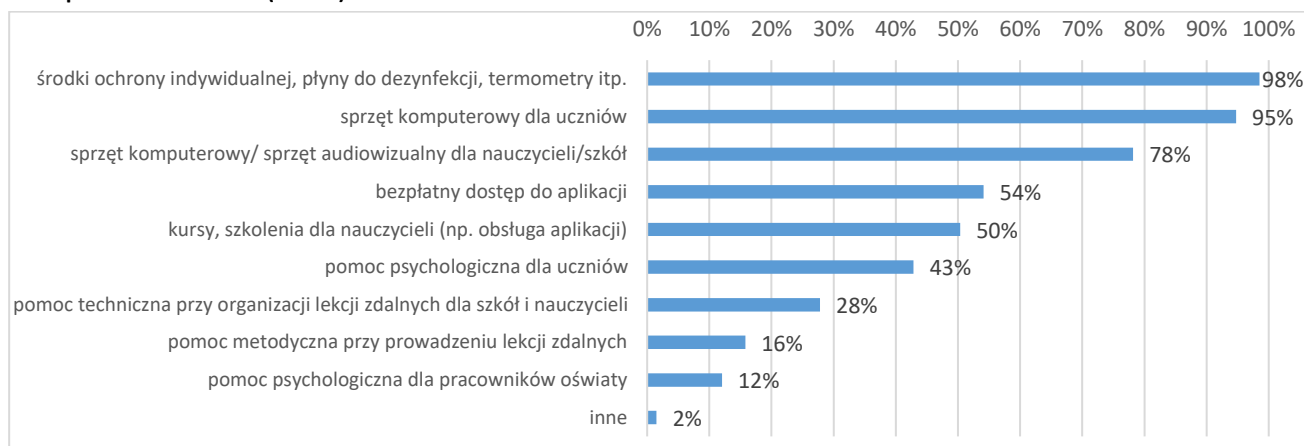
Formy wsparcia jakie otrzymały szkoły podstawowe prowadzone przez gminy w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19

Kolejne pytanie dotyczyło form wsparcia, jakie otrzymały prowadzone przez gminy szkoły podstawowe w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19. W największym stopniu – 131 wskazań

(98%) wsparcie dotyczyło środków ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki), płynów do dezynfekcji, termometrów itp., czyli tych rzeczy, które służyły zapewnieniu bezpiecznych i higienicznych warunków nauki i przeciwdziałaniu rozprzestrzenianiu się zakażeń. Kolejne dwa bardzo istotne z punktu widzenia nauki zdalnej obszary wsparcia dotyczyły sprzętu komputerowego dla uczniów – 126 gmin (95%) oraz sprzętu komputerowego/ sprzętu audiowizualnego dla nauczycieli/szkół – 104 gminy (78%). Ponad połowa respondentów – 72 gminy (54%) zaznaczyła także odpowiedź dotyczącą wsparcia w zakresie bezpłatnego dostępu do aplikacji oraz kursy i szkolenia dla nauczycieli (np. obsługa aplikacji), na co wskazało 67 gmin (50%). Tylko 16 gmin (12%) oferowało pomoc psychologiczną dla pracowników oświaty. Dwie gminy wskazały również inne formy wsparcia, poza kafełkarią:

- dodatkowe zajęcia wspomagające dla uczniów,
- dofinansowanie do sprzętu komputerowego dla nauczycieli.

Wykres 2. Formy wsparcia, jakie otrzymały prowadzone przez gminy szkoły podstawowe w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 (N=133)

Najważniejsze potrzeby szkół podstawowych w roku szkolnym 2021/2022 w związku z trwającą pandemią COVID-19

Najistotniejsze z punktu widzenia programowania dalszego wsparcia dla szkół w związku z trwającą pandemią COVID-19 było rozpoznanie potrzeb tych placówek w roku szkolnym 2021/2022. Do najważniejszych potrzeb, na które wskazało aż 108 gmin (81%) zaliczono te związane z wyposażeniem placówek oświaty w sprzęt sportowy. Może to wynikać z faktu małej aktywności fizycznej uczniów w okresie nauki zdalnej i zwiększonymi potrzebami właśnie w zakresie wyposażenia szkół w sprzęt sportowy. Bardzo istotną potrzebą, na którą wskazało aż 98 gmin (74%), była pomoc psychologiczna dla uczniów, równie wysoko została zakwalifikowana potrzeba wsparcia szkoleń dla nauczycieli w zakresie rozpoznawania problemów psychologicznych uczniów związanych z nauką zdalną (97 gmin, 73%). Zdecydowanie mniejsze, ale wciąż stosunkowo wysokie były potrzeby szkół związane z zapewnieniem środków ochrony indywidualnej. Na taką potrzebę wskazało 75 szkół, co stanowiło 56% ogółu odpowiedzi. Jednocześnie należy pamiętać, że zapewnienie środków ochrony indywidualnej było najczęściej wybieraną odpowiedzią w odniesieniu do wsparcia, jakie dotychczas otrzymały szkoły podstawowe w związku z wystąpieniem pandemii (131 na 133 gminy ogółem).

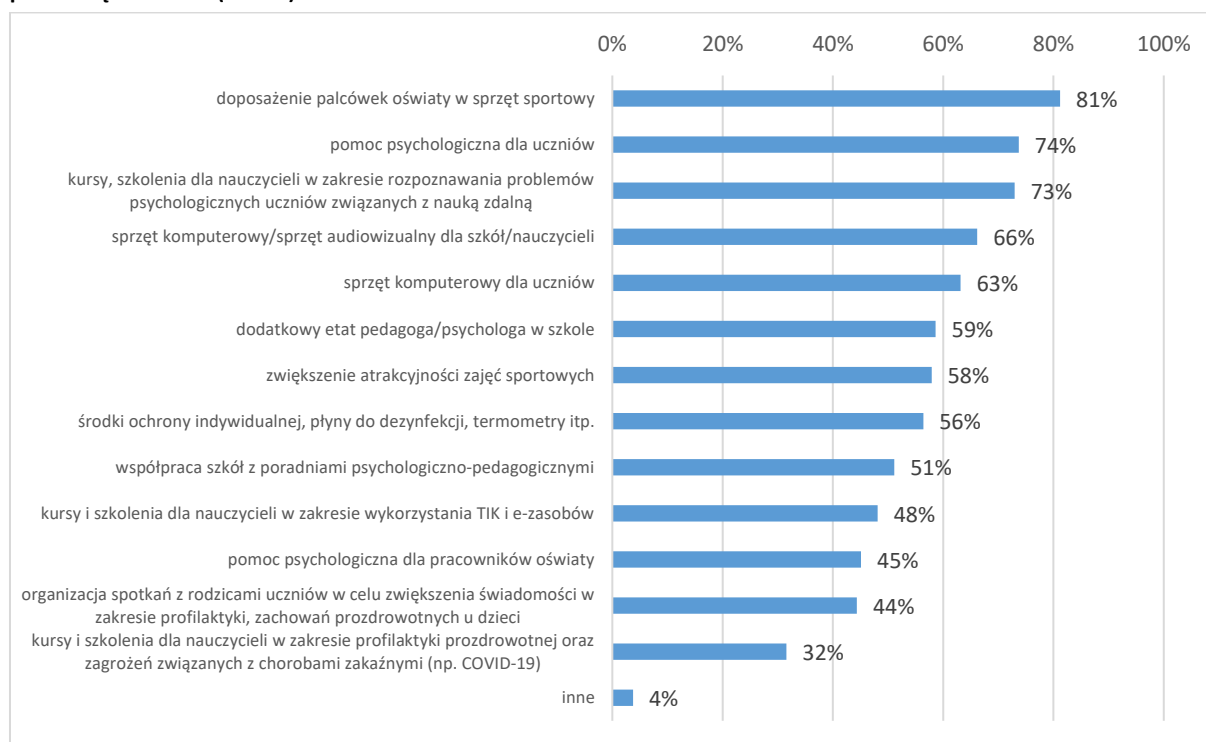
Najmniej gmin – 42 (32%) – wskazało kursy i szkolenia dla nauczycieli w zakresie profilaktyki prozdrowotnej oraz zagrożeń związanych z chorobami zakaźnymi (np. COVID-19).

Dodatkowo pięć ankietowanych gmin zwróciło uwagę na inne niż wskazane w ankiecie potrzeby:

- modernizacja placu sportowego na terenie szkoły, utworzenie/modernizacja placów zabaw, utworzenie nowoczesnej sieci komputerowej,
- środki finansowe,

- opieka dietetyka dla uczniów,
- zajęcia dodatkowe dla uczniów związane z rozwojem ich pasji i zainteresowań, spotkania z lekarzem specjalistą w celu zdiagnozowania wad postawy u uczniów, objęcia ich profesjonalną opieką,
- zmiana podstawy programowej m.in. dla uczniów klas IV-VIII.

Wykres 3. Najważniejsze potrzeby szkół podstawowych w nowym roku szkolnym 2021/2022 w związku z trwającą pandemią COVID-19 (N=133)

Dodatkowe potrzeby związane ze zmianą podstawy programowej pozostają poza możliwościami działań Samorządu Województwa i dotyczą kwestii organizacyjnych zapadających na szczeblu krajowym. Pozostałe mogą mieć wpływ na programowanie wsparcia i częściowo wpisują się w istniejącą kafeterię odpowiedzi, np. proponowana modernizacja placu sportowego na terenie szkoły wpisuje się w potrzeby związane ze zwiększeniem atrakcyjności zajęć sportowych, a utworzenie nowoczesnej sieci komputerowej generalnie w potrzeby związane z doposażeniem w sprzęt komputerowy.

Bardzo ciekawą propozycją zgłoszoną przez gminy jest opieka dietetyka dla uczniów, co nabiera szczególnego znaczenia wobec sygnalizowanych w mediach problemów związanych z otyłością dzieci i młodzieży, podobnie jak konsultacje z lekarzem specjalistą w zakresie diagnozowania wad postawy u uczniów i objęcia ich profesjonalną opieką. Generalne wskazanie dotyczące środków finansowych jest pojęciem na tyle szerokim, że po części może odnosić się do finansowania już zdiagnozowanych potrzeb, wymienionych powyżej jak również do dodatkowych środków na zwiększenie wynagrodzeń pracowników oświaty, na co wskazywały wcześniejsze odpowiedzi gmin.

PRZEDSZKOLA

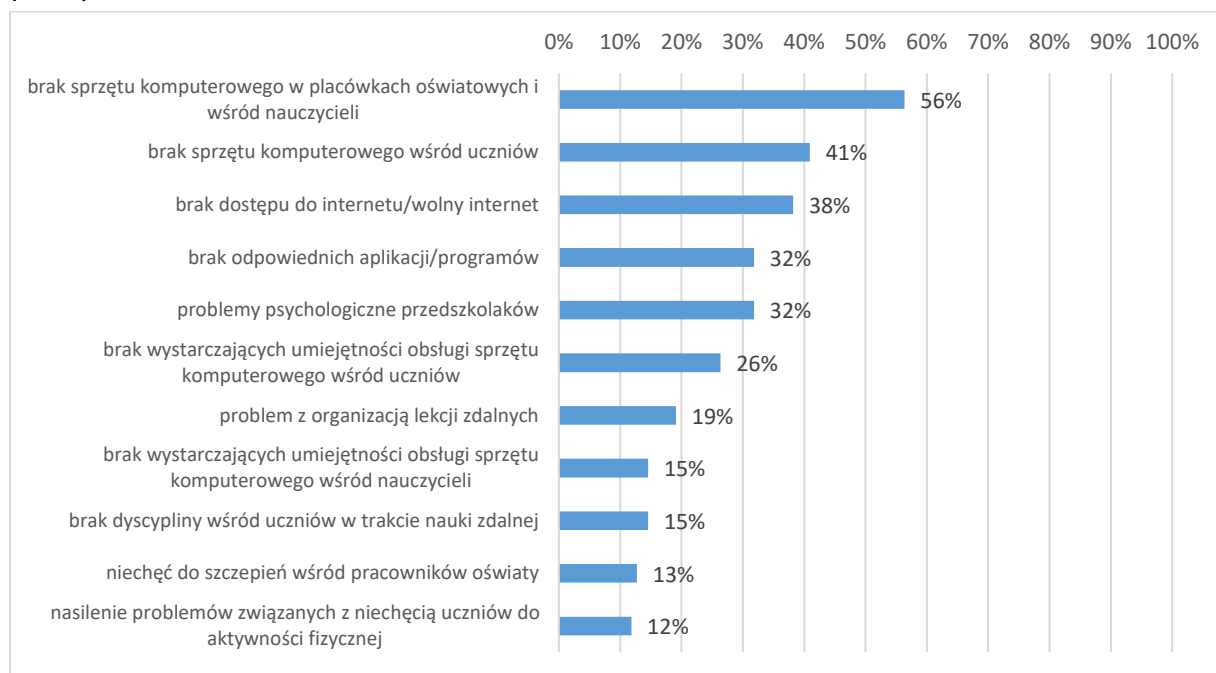
Problemy zgłaszane przez przedszkola w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19

Ankieta skierowana do organów prowadzących odnosiła się także do problemów i potrzeb przedszkoli. Na te pytania odpowiedzi udzieliło 110 gmin. Przedszkola, podobnie jak szkoły podstawowe również zgłaszały liczne problemy w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19. Wśród najczęściej wskazywanych należy wymienić brak sprzętu komputerowego w placówkach oświatowych i wśród nauczycieli – 62 gminy (56%). Problemem okazał się także brak sprzętu komputerowego wśród

przedszkolaków, na co wskazały 42 gminy (41%), brak dostępu do internetu/wolny internet – (38%) oraz brak odpowiednich aplikacji (32% ogółu badanych gmin).

Wśród najrzadziej zgłaszanych problemów dotyczących przedszkoli w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 znalazły się niechęć pracowników oświaty do szczepień oraz niechęć uczniów, w tym przypadku dzieci do aktywności fizycznej, na którą wskazało jedynie 16 gmin (12%). Fakt, że jedynie 16 spośród 110 gmin dostrzegło ten problem wydaje się dość oczywisty z racji dużej potrzeby ruchu wśród młodszych dzieci i to w różnych formach aktywności.

Wykres 4. Problemy jakie zgłaszały prowadzone przez gminy przedszkola w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 (N=110).

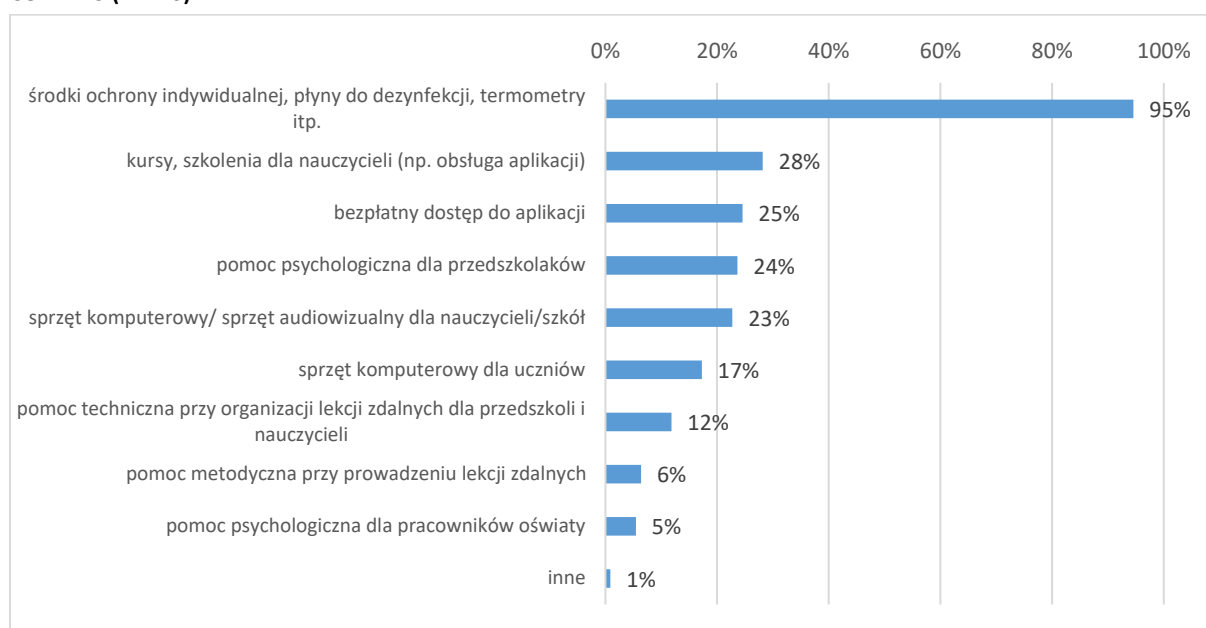

Formy wsparcia, jakie otrzymały przedszkola prowadzone przez gminy w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19

W związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 przedszkola, tak samo jak szkoły podstawowe, otrzymały różnego rodzaju wsparcie. Wszystkie gminy, które udzielały odpowiedzi na pytania w ankiecie zadeklarowały, iż świadczyły pomoc dla placówek oświatowych. Zdecydowanie najpowszechniejszą formą wsparcia, jakie otrzymały przedszkola były środki ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki), płyny do dezynfekcji, termometry itp., na które wskazały 104 gminy (95% ogółu respondentów). Była to wielkość porównywalna z danymi, jakie otrzymano dla szkół podstawowych (wskazania 98% respondentów).

Specyfika edukacji przedszkolnej i inny tryb działania przedszkoli w okresie pandemii w stosunku do szkół podstawowych spowodował, że zakres udzielanego wsparcia też był odmienny. Dominujące w odniesieniu do szkół formy wsparcia dotyczące sprzętu komputerowego w odniesieniu do przedszkoli znalazły się dopiero na 5. i 6. pozycji i wskazało na nie odpowiednio 23 i 17% ankietowanych gmin. Ponadto prawie 30% respondentów (31 gmin) wskazało, iż pracownicy mieli możliwość dostępu do kursów, szkoleń np. z obsługi aplikacji. Co czwarty respondent (27 gmin) jako formę wsparcia wskazywał bezpłatny dostęp do aplikacji oraz pomoc psychologiczną dla przedszkolaków.

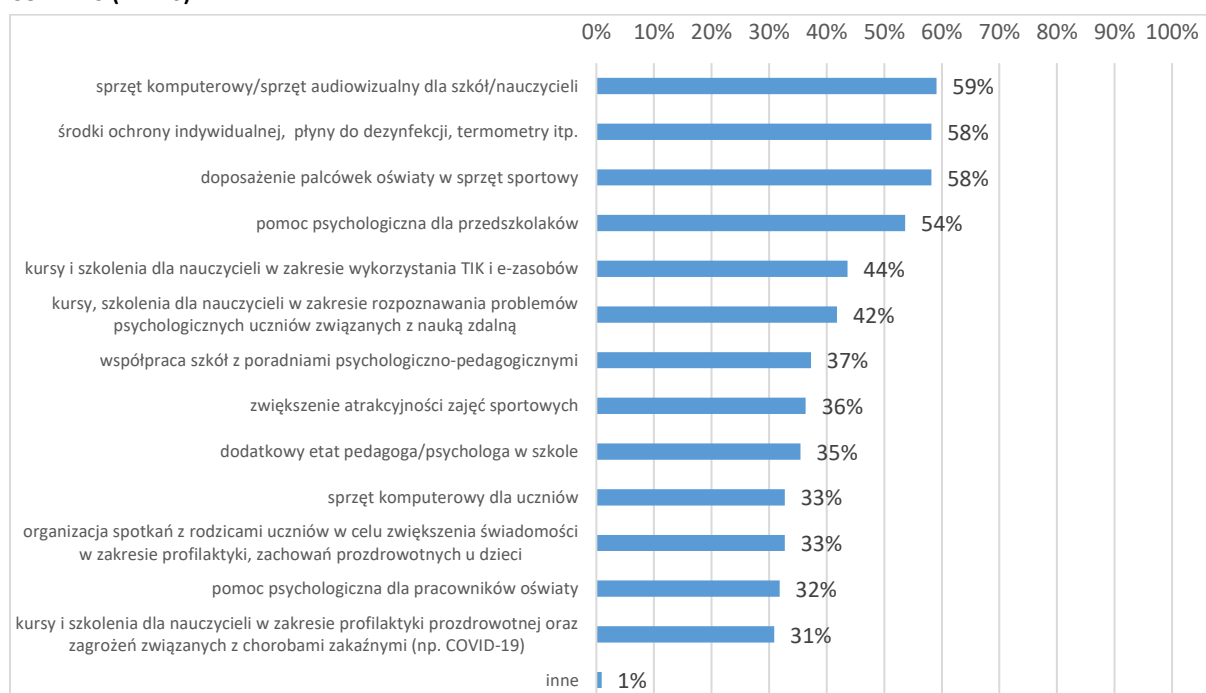
Wykres 5. Formy wsparcia, jakie otrzymały prowadzone przez gminy przedszkola w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 (N=110).

Najważniejsze potrzeby przedszkoli w roku szkolnym 2021/2022 w związku z trwającą pandemią COVID-19

Przedstawiciele gmin mieli możliwość wskazania jakie według nich będą najważniejsze potrzeby przedszkoli w nowym roku szkolnym 2021/2022 w związku z trwającą pandemią COVID-19. Wśród czterech najczęściej wymienianych odpowiedzi znalazły się: sprzęt komputerowy/sprzęt audiowizualny dla szkół/nauczycieli – 65 gmin (59%), środki ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki), płyny do dezynfekcji, termometry itp. – 64 gminy (58%), wyposażenie placówek oświaty w sprzęt sportowy – 64 gminy (58%) oraz pomoc psychologiczna dla przedszkolaków – 59 gmin (54%). Znaczącą pozycję (ponad 40% wskazań) stanowiły również potrzeby przedszkoli związane z kursami i szkoleniami dla nauczycieli wychowania przedszkolnego w zakresie wykorzystania TIK (technologii informacyjno-komunikacyjnych) oraz kursy i szkolenia dla kadr wychowania przedszkolnego w zakresie rozpoznawania problemów psychologicznych przedszkolaków związanych z nauką zdalną. Około 1/3 gmin wybrało pozostałe formy wsparcia związane m.in. ze współpracą z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi i dodatkowym etatem pedagoga/psychologa oraz pomocą psychologiczną dla pracowników oświaty, zwiększeniem atrakcyjności zajęć sportowych, kursami i szkoleniami dla nauczycieli w zakresie profilaktyki zdrowotnej i zagrożeń związanych z chorobami zakaźnymi, a także organizacją spotkań z rodzicami dzieci objętych edukacją przedszkolną w celu zwiększania świadomości prozdrowotnej. Tylko jedna gmina wskazała na inne potrzeby i były one związane ze środkami finansowymi.

Wykres 6. Najważniejsze potrzeby przedszkoli w nowym roku szkolnym 2021/2022 w związku z trwającą pandemią COVID-19 (N=110).

CZĘŚĆ II: EDUKACJA EKOLOGICZNA

SZKOŁY PODSTAWOWE

Planowane działania w szkołach podstawowych podnoszące świadomość ekologiczną uczniów

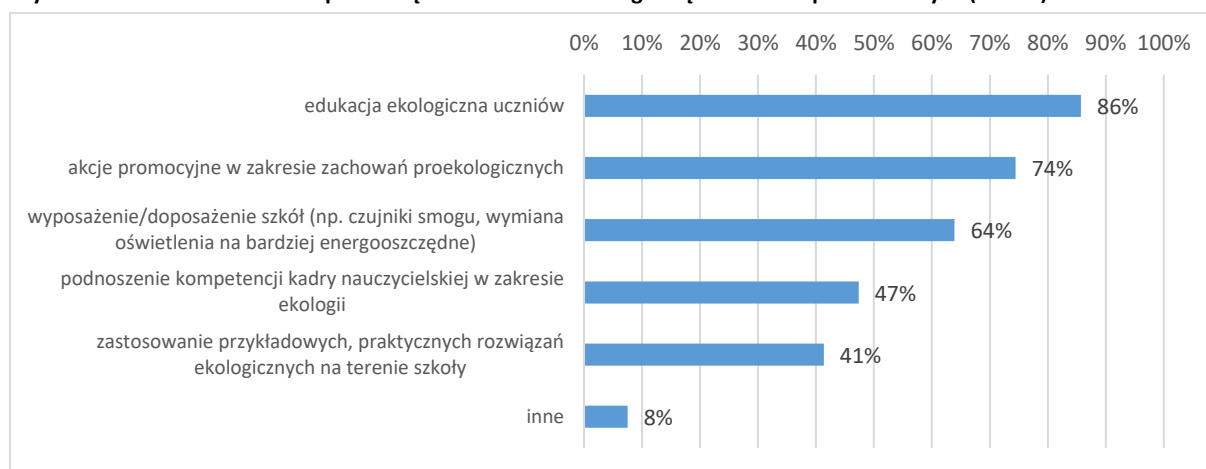
W związku z coraz bardziej widocznymi zmianami klimatycznymi podejmowane są działania dotyczące podnoszenia świadomości w tym zakresie. W ankiecie poproszono gminy o wskazanie jakie działania planują podjąć w celu popularyzacji omawianego tematu w szkołach podstawowych. Najczęściej udzielaną odpowiedzią, którą wybrało 114 ze 133 ankietowanych gmin (86%) była edukacja ekologiczna uczniów. Prawie 75% respondentów (99 gmin) wskazało także akcje promocyjne w zakresie zachowań proekologicznych. Wysoki był również udział gmin (64%), które mają w planach wyposażenie bądź doposażenie szkół w takie elementy jak czujniki smogu, wymianę oświetlenia na bardziej energooszczędne.

Dziewięć gmin (7%) nie planuje podejmowania działań podnoszących świadomość ekologiczną w prowadzonych szkołach podstawowych. Z kolei 10 gmin wskazało na inne niż w ankiecie działania podnoszące świadomość, w tym:

- założenie eko-pracowni pod hasłem OZE/ odnawialne źródła energii/z pomocami dydaktycznymi, zajęciami wśród uczniów i rodziców podejmującymi tę tematykę;
- realizacja projektów ekologicznych finansowanych przez WFOŚiGW w Łodzi;
- działania uzależnione od środków finansowych;
- założenie ścieżki ekologicznej przy jednej ze szkół;
- nasadzenia roślin wokół szkoły po zakończonym remoncie;
- udział w akcjach, programach SANEPIDU;
- zbieranie deszczówki;
- zielona szkoła;
- sad owocowy, ogrody wertykalne;
- zagospodarowanie wody odpadowej;
- fotowoltaika;
- ekopracownie i ogródki dydaktyczne;
- konkursy ekologiczne.

Zgłoszone przez gminy propozycje wpisują się w ideę zwiększania świadomości ekologicznej uczniów, gminy dostrzegają też potrzebę zaangażowania rodziców w działania służące upowszechnianiu zachowań proekologicznych.

Wykres 7. Planowane działania podnoszące świadomość ekologiczną w szkołach podstawowych (N=133)

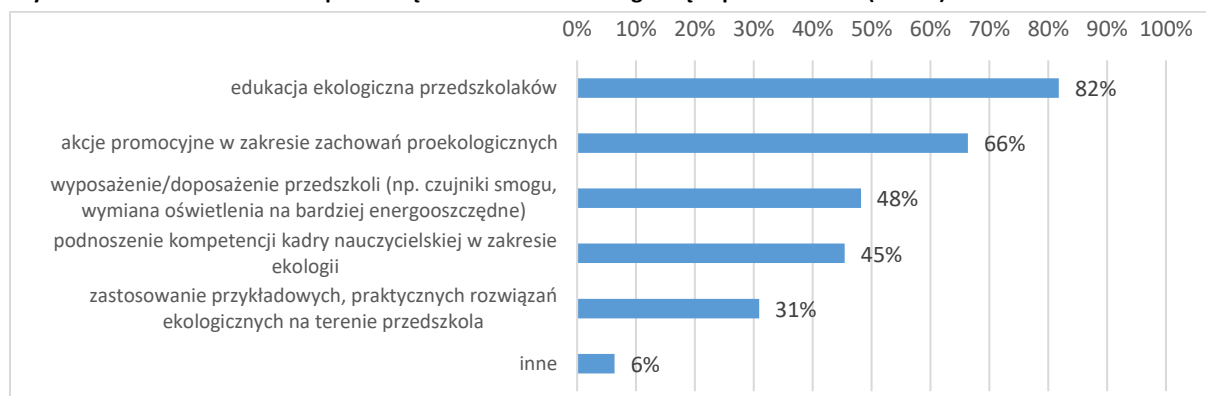

PRZEDSZKOLA

Planowane działania w przedszkolach podnoszące świadomość ekologiczną dzieci

Kształtowanie postaw proekologicznych powinno rozpocząć się już na etapie wychowania przedszkolnego. Respondenci wskazali, iż w związku z coraz bardziej widocznymi zmianami klimatycznymi planują w przedszkolach działania podnoszące świadomość różnego typu. Wśród najczęściej wybieranych znalazły się: (82% – 90 gmin) edukacja ekologiczna przedszkolaków oraz (66% – 73 gminy) akcje promocyjne w zakresie zachowań proekologicznych. Prawie połowa respondentów (48% – 53 gminy) planuje wyposażenie/doposażenie przedszkoli w np. czujniki smogu czy wymianę oświetlenia na bardziej energooszczędne. Ponadto 8 gmin (7%) stwierdziło, że nie planują żadnych działań.

Wykres 8. Planowane działania podnoszące świadomość ekologiczną w przedszkolach (N=110).

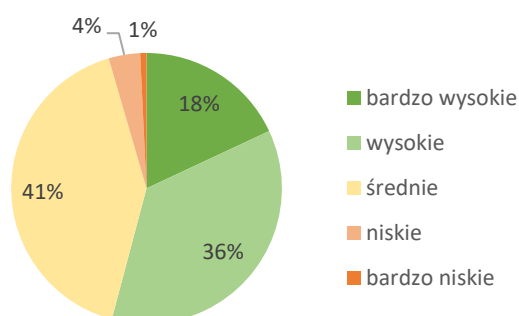
CZĘŚĆ III: DORADZTWO ZAWODOWE W KLASACH VII I VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

W związku z wprowadzeniem obowiązkowych zajęć z doradztwa zawodowego dla klas VII i VIII szkół podstawowych, w trzeciej części ankiety respondenci odpowiadali na pytania dotyczące poziomu zainteresowania, problemów z organizacją zajęć oraz oczekiwanych form wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego.

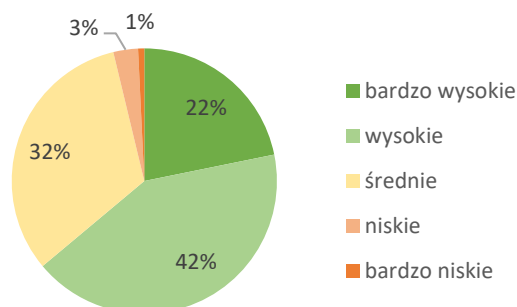
Zainteresowanie uczniów zajęciami z doradztwa zawodowego

Według respondentów zainteresowanie przedmiotem jest wyższe wśród uczniów w klasach VIII niż w klasach VII. Według 41% respondentów (55 gmin) doradztwo zawodowe w klasach VII cieszy się średnim zainteresowaniem, 36 % (48 gmin) wskazuje na wysokie zainteresowanie, a 18% (24 gminy) bardzo wysokie. Natomiast w klasach VIII 42% (56 gmin) wskazuje na wysokie zainteresowanie przedmiotem, 32% (43 gminy) średnie, a 22% (29 gmin) bardzo wysokie.

Wykres 9. Zainteresowanie doradztwem zawodowym w klasie VII (N=133)

Wykres 10. Zainteresowanie doradztwem zawodowym w klasie VIII (N=133)

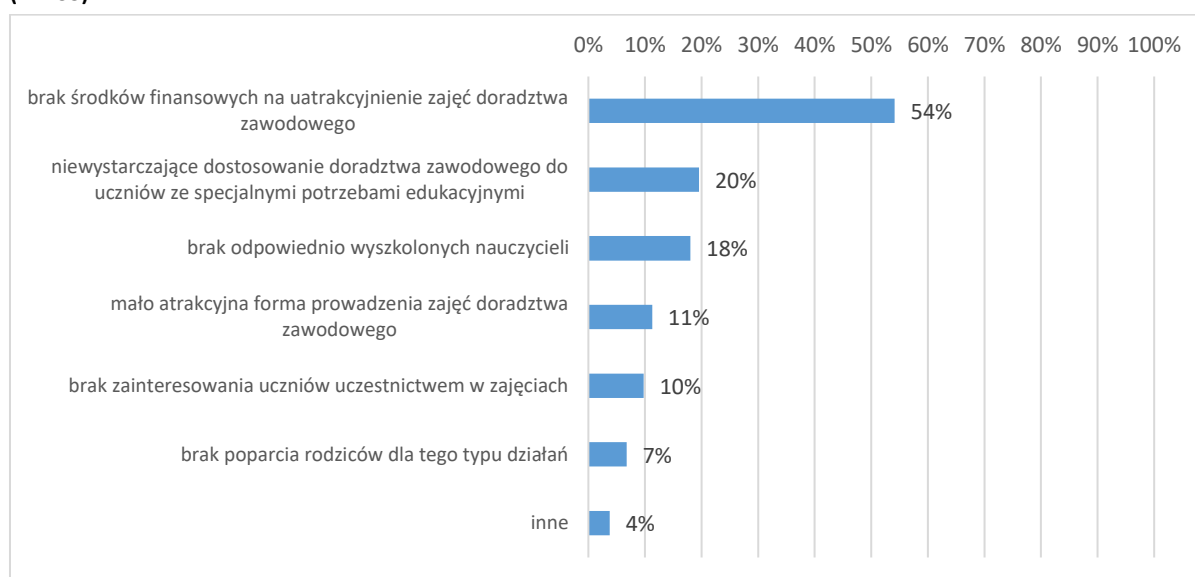
Problemy szkół w zakresie organizacji doradztwa zawodowego

Podczas organizacji obowiązkowych zajęć z doradztwa zawodowego przedstawiciele szkół podstawowych zgłaszali podmiotom prowadzącym różnego rodzaju problemy organizacyjne. Ponad połowa respondentów (54% – 72 gminy) wskazała jako główny problem brak środków finansowych na uatrakcyjnienie zajęć doradztwa zawodowego. 36% wszystkich respondentów (48 gmin) deklaruje, że podmioty podległe nie zgłaszały żadnych problemów w związku z organizacją doradztwa zawodowego. Warto podkreślić fakt, że 20% ankietowanych gmin wskazało na problemy związane z niewystarczającym dostosowaniem doradztwa zawodowego do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Trzy ankietowane gminy zwróciły uwagę na inne niż wskazane w ankiecie problemy:

- zajęcia odbywają się najczęściej na dziewiątej godzinie lekcyjnej, co wynika z planu zajęć lekcyjnych i liczby obowiązkowych godzin dla uczniów;
- brak zajęć tzw. terenowych w celu praktycznego poznania rodzajów zawodów;
- brak chęci współpracy ze strony innych instytucji zapraszanych do współpracy przez szkołę.

Wykres 11. Problemy zgłaszane przez szkoły podstawowe w zakresie organizacji doradztwa zawodowego dla klas VII i VIII (N=133).

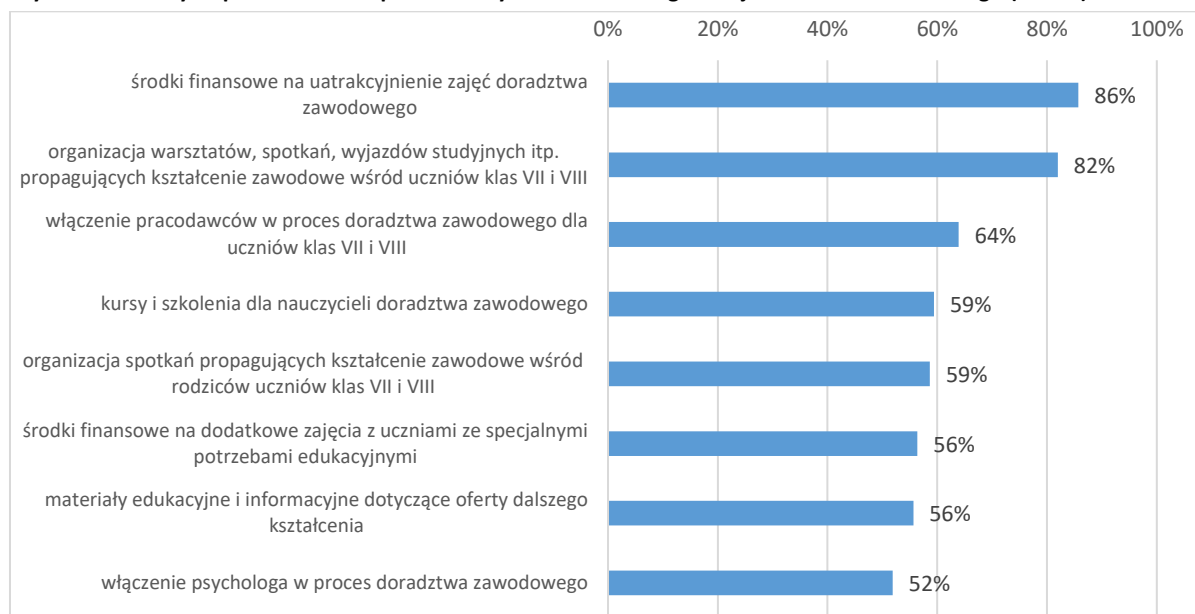
Pierwszy z dodatkowo zgłoszonych problemów dotyczy kwestii organizacyjnych i wydaje się najprostszy do rozwiązania na poziomie poszczególnych placówek oświatowych. Drugi, związany z brakiem zajęć terenowych podnosi bardzo istotne kwestie urozmaicenia prowadzonych zajęć z zakresu doradztwa zawodowego i zwiększenia zainteresowania uczniów. Ostatni z problemów może być również postrzegany w kategoriach organizacyjnych zmierzających do aktywniejszego włączenia we współpracę ze szkołą innych partnerów i instytucji.

Formy wsparcia dla szkół podstawowych w zakresie organizacji doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII szkół podstawowych

W związku z nową perspektywą finansową UE na lata 2021-2027 w ankiecie zadano pytanie o oczekiwane formy wsparcia w zakresie organizacji doradztwa zawodowego. Najwięcej gmin – 114 (86% ogółu badanych) jako najważniejszą formę wsparcia wskazało środki finansowe na uatrakcyjnienie zajęć doradztwa zawodowego. Ponad 80% respondentów (109 gmin) wskazało na organizację warsztatów, spotkań, wyjazdów studyjnych itp. propagujących kształcenie zawodowe wśród uczniów klas VII i VIII jako ważną formę wsparcia, a 64% respondentów liczy na włączenie pracodawców w proces doradztwa zawodowego na poziomie klas VII-VIII szkół podstawowych.

Warto zaznaczyć, iż pięć kolejnych form wsparcia, jakie zaproponowano do wyboru przez gminy również spotkały się z dużym zainteresowaniem, ponieważ każda z nich była wybierana przez co najmniej połowę udzielających odpowiedzi. I tak na poziomie 59% wskazań znalazło się wsparcie w zakresie kursów i szkoleń dla nauczycieli doradztwa zawodowego oraz organizacji spotkań propagujących kształcenie zawodowe wśród rodziców uczniów klas VII i VIII, na poziomie 56% wskazań znalazły się również dwie kategorie tj. środki finansowe na dodatkowe zajęcia z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz materiały edukacyjne i informacyjne dotyczące dalszego kształcenia. Ponad połowa respondentów jako formę wsparcia wskazała włączenie psychologa w proces doradztwa zawodowego.

Wykres 12. Formy wsparcia dla szkół podstawowych w zakresie organizacji doradztwa zawodowego (N=133)

Jak wynika z przytoczonych powyżej statystyk potrzeby w zakresie rozwoju doradztwa zawodowego są nadal duże i różnorodne, co przekłada się na oczekiwania odnośnie proponowanych form wsparcia.

9. Wnioski i rekomendacje

Zrealizowane badanie ankietowe w gminach, które są organem prowadzącym dla publicznych szkół podstawowych i przedszkoli oraz inne rozpoznane materiały wejściowe pozwalają na sformułowanie wniosków i rekomendacji co do planowanego wsparcia na łagodzenie skutków pandemii, edukację ekologiczną i doradztwo zawodowe skierowanego do szkół podstawowych i przedszkoli w ramach środków programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027.

Część I: Łagodzenie skutków pandemii

- Ze względu na wystąpienie pandemii COVID-19, która nadal jest realnym zagrożeniem zachodzi potrzeba łagodzenia jej skutków. Pandemia w znaczący sposób wpłynęła na sposób organizacji nauczania i tym samym potrzeby związane z wyposażeniem w sprzęt komputerowy i oprogramowanie. Zarówno szkoły, jak i przedszkola otrzymały dotychczas różne formy wsparcia w związku z wystąpieniem pandemii i były to przede wszystkim środki ochrony indywidualnej oraz sprzęt komputerowy, jednak nadal wskazują na duże i zróżnicowane potrzeby w tym zakresie.
- Dostosowanie się uczniów do trybu nauki zdalnej i formy cyfrowego przekazu wymagało od uczniów samodyscypliny, koncentracji, pilności i samodzielności. Jest to szczególnie problematyczne u młodszych dzieci, które mają problemy z przestawianiem się na nauczanie zdalne.
- Proces nauki w okresie pandemii dla wielu uczniów, ale również nauczycieli był czynnikiem wysoce stresogennym. Długotrwała izolacja i brak kontaktów z grupą rówieśniczą były szczególnie odczuwalne w pierwszym okresie trwania pandemii i miały decydujący wpływ na zdrowie psychiczne uczniów.
- Na podstawie wyników ankiet zdiagnozowano najważniejsze potrzeby szkół i przedszkoli w roku szkolnym 2021/2022 w związku z trwającą pandemią COVID-19. Są to:
  - wyposażenie placówek oświaty w sprzęt sportowy;
  - pomoc psychologiczna dla uczniów i przedszkolaków;

- kursy i szkolenia dla nauczycieli w zakresie rozpoznawania problemów psychologicznych uczniów związanych z nauką zdalną;
- sprzęt komputerowy/sprzęt audiowizualny dla szkół/nauczycieli;
- środki ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki), płyny do dezynfekcji, termometry itp.
- Izolacja społeczna oraz wielogodzinna nauka przed komputerem doprowadziły do zwiększenia w populacji udziału dzieci i młodzieży z nadwagą i otyłością. Zasadne wydaje się zatem wsparcie w zakresie wyposażenia placówek oświaty w sprzęt sportowy, pozwalający na zwiększenie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży, ale również promowanie zdrowego stylu życia. Do wyposażenia w sprzęt sportowy może się przyczynić do zwiększenia atrakcyjności prowadzonych zajęć i większego uczestnictwa dzieci i młodzieży. Ważnym elementem wydaje się również wzbudzanie i utrzymywanie wśród uczniów motywacji do systematycznej aktywności fizycznej.
- W zakresie zdrowego stylu życia i narastających problemów dzieci i młodzieży z nadwagą i otyłością warto rozważyć jedną z propozycji gmin dotyczących zapewnienia opieki dietetyka dla uczniów.
- W związku z występującymi u dzieci różnego rodzaju symptomami stresu psychologicznego niezbędne jest zapewnienie pomocy i opieki dla przedszkolaków oraz uczniów szkół podstawowych w zakresie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.
- Przewidywane wsparcie dla organów prowadzących szkoły podstawowe i przedszkola powinno objąć zarówno pomoc psychologiczną i wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla uczniów i ich opiekunów, jak również podnoszenie kompetencji nauczycieli i kadry zarządzającej w zakresie rozpoznawania problemów psychologicznych uczniów związanych z nauką zdalną. Organizacja szkoleń dla nauczycieli i przygotowanie odpowiednich materiałów informacyjnych pomogą nauczycielom i psychologom szkolnym wspierać uczniów w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych. Zasadne byłoby rozważenie możliwości współfinansowania dodatkowych etatów psychologa/pedagoga w placówkach oświatowych. Należałoby także wzmocnić współpracę szkół z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi.
- Nadal zasadne pozostaje wsparcie w zakresie wyposażenia w sprzęt komputerowy szkół oraz nauczycieli i uczniów, ale również podnoszenie kompetencji kadry nauczycielskiej w zakresie wykorzystania technologii TIK i e-zasobów. Potrzeby te dotyczą również przedszkoli.
- Ze względu na przedłużający się czas trwania pandemii konieczne jest także zabezpieczenie wsparcia na środki ochrony indywidualnej, umożliwiające ograniczenie zagrożenia dla zdrowia i życia uczniów i pracowników oświaty.
- Trwająca pandemia stanowi również istotną przesłankę do zwiększania świadomości w zakresie profilaktyki prozdrowotnej oraz zagrożeń związanych z chorobami zakaźnymi. Takie działania są pożądane zarówno w odniesieniu do uczniów, jak i rodziców, m.in. poprzez organizację spotkań z rodzicami. Niezbędnym elementem tych działań powinna być organizacja szkoleń i kursów dla nauczycieli, które pozwolą na podniesienie ich kompetencji w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz zagrożeń związanych z chorobami zakaźnymi.

Część II. Edukacja ekologiczna

- W związku z coraz bardziej widocznymi skutkami zmian klimatycznych już dziś warto poświęcić więcej uwagi tej tematyce, szczególnie w kontekście edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży szkolnej. Kształtowanie postaw proekologicznych jest ważnym aspektem w kontekście podnoszenia świadomości zmian klimatycznych. Poprzez zabawę oraz różnego rodzaju doświadczenia uczniowie mogą dowiedzieć się więcej o przyczynach, skutkach i możliwościach przeciwdziałania zmianom klimatu już od najmłodszych lat.
- Szkoły podstawowe oraz przedszkola widzą potrzebę podnoszenia świadomości w tym zakresie. Większość szkół i przedszkoli chciałoby realizować to zadanie poprzez m.in.:
  - edukację ekologiczną uczniów;
  - akcje promocyjne w zakresie zachowań proekologicznych;

- wyposażenie/doposażenie szkół w rozwiązania proekologiczne;
- podnoszenie kompetencji kadry nauczycielskiej.
- Wobec tak wyraźnie zasygnalizowanych działań, jakie chcą realizować szkoły i przedszkola w kwestii zwiększania świadomości i wiedzy ekologicznej uzasadnione jest ich wsparcie finansowe, zarówno w zakresie sprzętowym, jak również w zakresie działań miękkich związanych z organizacją szkoleń, kampanii promocyjnych i innych działań edukacyjnych.

Część III. Doradztwo zawodowe

- Doradztwo zawodowe jest ważnym elementem przygotowania uczniów do odpowiedzialnego planowania ścieżki swojej kariery i trafnego podejmowania decyzji dotyczących wyboru kierunku dalszej nauki przy wsparciu doradcy zawodowego.
- Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego w zakresie doradztwa zawodowego prowadzonego w szkołach podstawowych wskazują na dość niskie zainteresowanie uczniów klas VII i VIII tym przedmiotem. Konieczne wydaje się zatem zwiększenie atrakcyjności prowadzonych zajęć i dostosowanie ich do oczekiwań uczniów.
- Oczekiwane formy wsparcia w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 związane z organizacją zajęć z doradztwa zawodowego według organów prowadzących to:
  - środki finansowe na uatrakcyjnienie zajęć doradztwa zawodowego;
  - organizacja warsztatów, spotkań, wyjazdów studyjnych itp. propagujących kształcenie zawodowe wśród uczniów klas VII i VIII;
  - włączenie pracodawców w proces doradztwa zawodowego uczniów klas VII i VIII;
  - kursy i szkolenia dla nauczycieli doradztwa zawodowego.
- Ważnym elementem w procesie dalszego rozwoju doradztwa zawodowego i wyboru ścieżek edukacji ponadpodstawowej uczniów jest włączenie w ten proces rodziców uczniów klas VII i VIII m.in. poprzez organizację spotkań propagujących kształcenie zawodowe.
- Poza wsparciem finansowym istotne wydają się również kwestie organizacyjne związane m.in. z właściwym planowaniem zajęć z tego przedmiotu, zwiększenie współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami i włączenie ich w organizację i propagowanie doradztwa zawodowego.

10. Słowniczek pojęć

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, a od roku szkolnego 2008/2009 również zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne (GUS).

Przedszkole – placówka przeznaczona dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, wspomagająca indywidualny rozwój, zapewniająca opiekę odpowiednią do potrzeb dziecka oraz przygotowująca do nauki w szkole.¹²

Przedszkole publiczne – przedszkole, które m.in. realizuje programy wychowania przedszkolnego uwzględniające podstawę programową wychowania przedszkolnego oraz zapewnia bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w czasie ustalonym przez organ prowadzący, nie krótszym niż 5 godzin dziennie.¹³

Przedszkola niepubliczne – prowadzone mogą być przez osoby prawne inne niż samorządy np. firmy, spółki, stowarzyszenia, fundacje, organizacje religijne, albo jak jest najczęściej przez osoby fizyczne.¹⁴

Przedszkola specjalne organizowane są dla dzieci z wadami wzroku, wadami słuchu, z niepełnosprawnością ruchową, przewlekłe chorych (placówki wykonujące działalność leczniczą), z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością sprzężoną. Przedszkole specjalne może być placówką samodzielną bądź organizacyjnie związaną ze szkołą podstawową specjalną, specjalnym ośrodkiem szkolno-wychowawczym lub zakładem opieki zdrowotnej.¹⁵

Oddział przedszkolny przy szkole podstawowej – oddział przedszkolny jest podstawową jednostką organizacyjną przedszkola i mieszcząc się w budynku szkoły podstawowej, równocześnie zachowuje odrębności programowe. Nauczanie, wychowanie i opieka w nim jest zorganizowane odmiennie niż w oddziałach/klasach szkoły podstawowej.¹⁶

Punkt przedszkolny – to forma wychowania przedszkolnego, w której zajęcia prowadzone są przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący. Czas pracy punktu powinien być elastyczny, uzależniony od lokalnych potrzeb i możliwości, dostosowany do liczebności grupy dzieci oraz do potrzeb i oczekiwań rodziców, aby zapewnić możliwość zrealizowania wymagań, wynikających z podstawy programowej wychowania przedszkolnego.¹⁷

Zespół wychowania przedszkolnego – to kolejna, inna niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, forma wychowania przedszkolnego, w której zapewnia się bezpłatne nauczanie, zajęcia są prowadzone przez cały rok szkolny w niektóre dni tygodnia (minimum 3 godziny w ciągu jednego dnia i minimum 12 godzin w ciągu tygodnia), z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący.¹⁸

Doradztwo zawodowe – uporządkowane i zaplanowane działania mające na celu wspieranie uczniów klas VII-VIII szkoły podstawowej i szkół ponadpodstawowych w procesie świadomego i samodzielnego podejmowania decyzji edukacyjnych, a także zawodowych.¹⁹

¹² <https://portalstatystyczny.pl/przedszkole-definicja/>

¹³ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/organizacja-pracy-placowek-wychowania-przedszkolnego>

¹⁴ <http://www.przedszkolak.pl/przedszkole/wybor.php?pkey=1060686924>

¹⁵ https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5488/1/11/1/oswiata_i_wychowanie.pdf

¹⁶ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/liczebosc-oddzialu-przedszkolnego-w-szkole-podstawowej>

¹⁷ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/inne-formy-wychowania-przedszkolnego>

¹⁸ <https://prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=4410>

¹⁹ <https://sp185waw.edupage.org/a/doradztwo-zawodowe>

11. Aneks

ANKIETA DO URZĘDÓW GMIN - ORGANÓW PROWADZĄCYCH SZKOŁY PODSTAWOWE I PRZEDSZKOLA

DANE OGÓLNE

Nazwa gminy	
Imię i nazwisko osoby do kontaktu	
Numer telefonu osoby do kontaktu	
Adres e-mail	
Liczba przedszkoli prowadzonych przez gminę	
Liczba szkół podstawowych prowadzonych przez gminę	

CZĘŚĆ I ŁAGODZENIE SKUTKÓW PANDEMII

1. Jakie problemy najczęściej zgłaszały jednostki podległe Państwu gminie (szkoły podstawowe i przedszkola) w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi

	Szkoły podstawowe	Przedszkola
a) brak sprzętu komputerowego w placówkach oświatowych i wśród nauczycieli		
b) brak sprzętu komputerowego wśród uczniów		
c) brak dostępu do internetu/wolny internet		
d) brak odpowiednich aplikacji/programów		
e) problem z organizacją lekcji zdalnych (np. brak znajomości metod pracy przy edukacji na odległość)		
f) brak wystarczających umiejętności obsługi sprzętu komputerowego wśród uczniów		
g) brak wystarczających umiejętności obsługi sprzętu komputerowego wśród nauczycieli		
h) brak dyscypliny wśród uczniów w trakcie nauki zdalnej (np. nieobecność na lekcjach, brak terminowego przysyłania prac domowych)		
i) problemy psychologiczne uczniów/przedszkolaków (np. wywołane brakiem kontaktów z rówieśnikami, izolacją domową, przemocą domową, zagrożeniem chorobą)		
j) nasilenie problemów związanych z niechęcią uczniów do aktywności fizycznej		
k) niechęć do szczepień wśród pracowników oświaty		
l) inne, jakie?		

2. Jaką formę wsparcia otrzymały prowadzone przez Państwa placówki oświatowe (przedszkola, szkoły podstawowe) w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi

	Szkoły podstawowe	Przedszkola
a) środki ochrony indywidualnej (np. maseczki, rękawiczki), płyny do dezynfekcji, termometry, itp.		
b) sprzęt komputerowy/ sprzęt audiowizualny dla nauczycieli/szkół		
c) sprzęt komputerowy dla uczniów		
d) pomoc techniczna przy organizacji lekcji zdalnych dla szkół/przedszkoli i nauczycieli		
e) pomoc metodyczna przy prowadzeniu lekcji zdalnych		
f) kursy, szkolenia dla nauczycieli (np. z obsługi aplikacji)		
g) bezpłatny dostęp do aplikacji		
h) pomoc psychologiczna dla pracowników oświaty		
i) pomoc psychologiczna dla uczniów/przedszkolaków		
j) inną, jaką?		
k) nie otrzymały żadnej		

3. Jakie Państwa zdaniem są najważniejsze potrzeby szkół podstawowych i przedszkoli w roku szkolnym 2021/2022 w związku z trwającą pandemią COVID-19?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi

	Szkoły podstawowe	Przedszkola
a) środki ochrony indywidualnej (np. maseczki, rękawiczki), płyny do dezynfekcji, termometry, itp.		
b) sprzęt komputerowy/sprzęt audiowizualny dla szkół/nauczycieli		
c) sprzęt komputerowy dla uczniów		
d) kursy i szkolenia dla nauczycieli w zakresie wykorzystania TIK i e-zasobów		
e) pomoc psychologiczna dla pracowników oświaty		
f) pomoc psychologiczna dla uczniów/przedszkolaków		
g) kursy, szkolenia dla nauczycieli w zakresie rozpoznawania problemów psychologicznych uczniów związanych z nauką zdalną		
h) współpraca szkół z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi		
i) dodatkowy etat pedagoga/psychologa w szkole		
j) kursy i szkolenia dla nauczycieli w zakresie profilaktyki prozdrowotnej oraz zagrożeń związanych z chorobami zakaźnymi (np. COVID-19)		
k) organizacja spotkań z rodzicami uczniów w celu zwiększenia świadomości w zakresie profilaktyki, zachowań prozdrowotnych u dzieci (np. szczepienia na COVID-19, zdrowa dieta, aktywność fizyczna)		
l) doposażenie placówek oświaty w sprzęt sportowy		
m) zwiększenie atrakcyjności zajęć sportowych (np. zajęcia z trenerami)		
n) inne, jakie?		

CZĘŚĆ II EDUKACJA EKOLOGICZNA

4. Czy w związku z coraz bardziej widocznymi zmianami klimatycznymi planują Państwo w szkołach podstawowych i przedszkolach działania podnoszące świadomość w tym zakresie? Jeśli tak to jakie?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi

	Szkoły podstawowe	Przedszkola
a) edukacja ekologiczna uczniów/przedszkolaków		
b) podnoszenie kompetencji kadry nauczycielskiej w zakresie ekologii		
c) akcje promocyjne w zakresie zachowań proekologicznych		
d) wyposażenie/doposażenie szkół/przedszkoli (np. czujniki smogu, wymiana oświetlenia na bardziej energooszczędne)		
e) zastosowanie przykładowych, praktycznych rozwiązań ekologicznych na terenie szkoły/przedszkola (np. założenie kwietnej łąki, zielonych dachów, ogrodów wodnych)		
f) inne, jakie?		
g) nie planujemy		

CZĘŚĆ III DORADZTWO ZAWODOWE W KLASACH VII I VIII

5. Jakie jest zainteresowanie uczniów zajęciami z doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII szkół podstawowych?

Proszę wskazać właściwą odpowiedź

	klasa VII	klasa VIII
a) bardzo wysokie		
b) wysokie		
c) średnie		
d) niskie		
e) bardzo niskie		

6. Jakie problemy zgłaszały szkoły podstawowe w zakresie organizacji doradztwa zawodowego dla klas VII i VIII?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi

a) brak zainteresowania uczniów uczestnictwem w zajęciach	
b) brak odpowiednio wyszkolonych nauczycieli	
c) brak poparcia rodziców dla tego typu działań	
d) mało atrakcyjna forma prowadzenia zajęć doradztwa zawodowego	
e) brak środków finansowych na uatrakcyjnienie zajęć doradztwa zawodowego	
f) niewystarczające dostosowanie doradztwa zawodowego do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
g) inne, jakie?	
h) nie zgłaszały	

7. Jakich form wsparcia dla szkół podstawowych w zakresie organizacji doradztwa zawodowego oczekiwaliby Państwo w ramach nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi

a) środki finansowe na uatrakcyjnienie zajęć doradztwa zawodowego	
b) kursy i szkolenia dla nauczycieli doradztwa zawodowego	
c) włączenie psychologa w proces doradztwa zawodowego	
d) materiały edukacyjne i informacyjne dotyczące oferty dalszego kształcenia	
e) organizacja warsztatów, spotkań, wyjazdów studyjnych itp. propagujących kształcenie zawodowe wśród uczniów klas VII i VIII	
f) organizacja spotkań propagujących kształcenie zawodowe wśród rodziców uczniów klas VII i VIII (np. zapoznanie z możliwościami zatrudnienia na lokalnym rynku pracy)	
g) włączenie pracodawców w proces doradztwa zawodowego dla uczniów klas VII i VIII	
h) środki finansowe na dodatkowe zajęcia z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
i) innych, jakich?	

